Pf 5047

MARX KÁROLY KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM
Központi Könyvtára
Telefon: 176–827 Telex: 224186 mkke
1828 Budapest 5. Pf.: 489

BÚCSÚ

Ezzel a számmal búcsúzunk Olvasóinktól. A Közgazdász legközelebb az új tanévben, szeptember 7-én jelenik meg, előreláthatólag új formátumban, gazdag tartalommal. Addig is kellemes nyaralást, jó pihenést kívánunk minden kedves Olvasóinknak!

KÖZGAZDÁSZ
A MARX KÁROLY KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM LAPJA

XXXII. ÉVFOLYAM, 12. SZÁM ÁRA: 4 FORINT 1989. JÚNIUS 15.

George Bush egyetemünkre látogat

Szolid részvétel az oktatói népszavazáson

– Összoktatói értekezlet –

Diákparlamentekre emlékeztető hangulatban választotta meg két új vezető testületét egyetemünk oktatói kara június 7-én. Az általános társadalomtudományi karról olyan kevesen jelentek meg, hogy a szavazást el kellett halasztani. A közgazdasági karon a jelölteknek csak egy része kapta meg a szükséges 50 százalék plusz egy szavazatot, de a szavazás végére ugyancsak megfogyatkozó jelenlévők azt a rögtönzött döntést hozták, hogy megválasztottnak tekintik az egyszerű többséget kapott jelölteket is.

Új egyetemi képviselők

A közgazdasági kar küldöttei az egyetemi tanácsba: *Forgó Ferenc* (MSZI, 83-ból 62 szavazattal), *Bánfi Tamás* (pénzügy t., 45), *Nováki Erzsébet* (NTI, 44), *Szabó Katalin* (pg. t., 40), Póttagok: *Mundruczó György* (statisztika t., 38), *Palánkai Tibor* (világgazdaságtan t., 35). A kar küldöttei az első két évfolyam vezető testületébe, oktatási tanácsába: *Láng János* (pg. tanszék 79 szavazatból 75), *Sulyok-Pap Márta* (pénzügy t., 52), *Csépai János* (MSZI, 34). Póttagok: *Móczár József* (NTI, 26), *Szentpéteri Szabolcsné* (MSZI, 24), *Sugár András* (statisztika t., 23).

A gazdálkodási kar képviselői az egyetemi tanácsban: *Kerekes Sándor* (technológia tanszék, 76-ból 45 szavazattal), *Mészáros Tamás* (ipargazdaságtan t., 45), *Dobák Miklós* (szervezés t., 34), *Berács József* (piackutató t., 32). Póttagok: *Chikán Attila* (vállalatgazdaságtan t., 29), *Forgács Csaba* (agrár t., 29). A kar képviselői az oktatási tanácsban: *Halászné Sipos Erzsébet* (közlekedés tanszék, 42 szavazattal), *Papp József* (ipargazdaságtan t., 42), *Párizs Lajos* (számvitel t., 42). Póttagok: *Hoffmann Istvánné* (piackutató t., 35), *Kulifa József* (technológia t., 28).

Dékánjelöltek

A választásokat megelőző összoktatói értekezletet *Csáki Csaba* rektor, az egyetem új szervezeti rendjével kapcsolatos többi személyi döntés áttekintésével nyitotta meg. A június 20-i kari tanácsi ülések, illetve a 21-i egyetemi tanácsi ülés tesz javaslatot az új dékánok személyére, akiket ennek alapján a rektor nevez ki. A jelöltek: általános társadalomtudományi kar: *Szentes Tamás* (világgazdaságtan tanszék); közgazdasági kar: *Kollár Zoltán* (világgazdaságtan t.) és *Zelkó Lajos* (pg. t.); Gazdálkodási kar: *Mészáros Tamás* (ipargazdaságtan tanszék) és *Tóth Tamás* (külker. t.), A posztgraduális képzés oktatási tanácsának élére: *Hámori Balázs* (pg. tanszék); Az első két évfolyam oktatási tanácsának élére: *Kerékgyártó Györgyné* (statisztika tanszék); A főiskolai kar élére: *Kovács Sándor* (szervezés tanszék).

Főtitkára lett az egyetemnek

Csáki Csaba javasolta, hogy az új egyetemi tanács hosszabbítsa meg *Monek Lászlóné* gazdasági főigazgatói megbízatását, illetve nevezze ki az újonnan létesítendő főtitkári posztra *Vadász Istvánt*. A tanszékvezetői kinevezések közül csak a filozófiai tanszék esetére tért ki. Elmondta, hogy a kiírt pályázatra négyen jelentkeztek, akik közül, ajánlataik alapján, illetve a szokásos egyeztetések nyomán egy bizottság választja ki az új tanszékvezetőt. E testületet *Tőkei Ferenc vezeti*.

Az oktatási reform aktuális kérdéseiről *Zalai Ernő* rektorhelyettes számolt be. Említést tett a reform támogatására létrehozott pénzügyi alapról, amely felett egy *Máriás Antal* (szervezés tanszék) vezette háromtagú kuratórium rendelkezik. Az első évfolyammal kapcsolatos munkáért köszönetet mondott minden érintett egyetemi oktatónak és dolgozónak, különösen a nagyon nagy terheket vállaló politikai gazdaságtan és angol tanszékeknek.

A reform kezdő lépései bizonyos surlódásokkal jártak. Az okok: a tanszéki és egyetemi adminisztráció gyengeségei; a különböző tanszékek nem azonos intenzitású bekapcsolódása a munkába; egyes diákok és oktatók nem megfelelő hozzáállása; egyes tananyagok fejlesztésének késése; egyes oktatók alkalmatlansága az új tananyagok oktatására. Ugrásszerű javulás nem várható, három-négy év szükséges a változások erőteljes érvényesüléséhez.

Korrigálják a „gyermekbetegségeket"

Az egyetem vezetése korrigálni szándékozik a rendszer gyermekbetegségeit, amelyek

(Folytatás a 2. oldalon.)

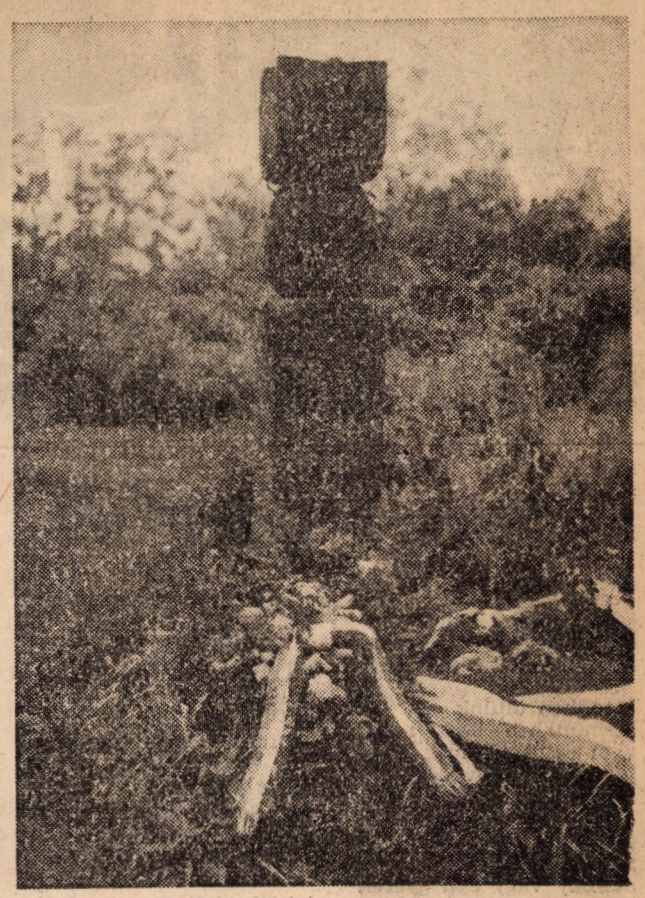

Nagy Imre temetésén egyetemünk is képviselteti magát

Az egyetem vezetésének döntése értelmében, a Történelmi Igazságtétel Bizottságával folytatott tárgyalások eredményeképpen hivatalosan részt vesz az egyetem Nagy Imre és társai temetésén.

Nagy Imrének, egyetemünk agrárpolitikai tanszéke egykori tanszékvezető professzorának koporsójánál intézményünk is elhelyezi koszorúját. Az egyetem vezetését Vági Ferenc, az agrárgazdasági tanszék vezetője, a tanárokat Ferenczi Tibor, a tanszék oktatója, a diákokat Kaslik Béla harmadéves agrárszakos hallgató képviseli.

Válságban a párt

Baj van egyes politikai vezetők emberi tartásával, felkészültségével. El kell kerülni a lengyel helyzetet. Már nem hajlandók a vezetést legitimálni

A pártértekezleti beszámoló megvitatását tűzte napirendre június 6-án a párt vb, amelyet Szarvas László pb-titkár terjesztett elő. Az anyag, amelyet június 12-én a pártbizottság is megtárgyalt, végső formájában az egyetemi pártértekezlet elé kerül június 22-én.

Általánosságban jónak tartották a beszámoló nem hagyományos jellegét, miközben alkotó módon járultak hozzá újabb szempontokkal és konkrét mozzanatokkal egészítve ki az anyagot a hozzászólások során.

KEREKES SÁNDOR hangsúlyozta, hogy a vb nem lehet közömbös az MSZMP felsővezetése szintjén megnyilvánuló különböző irányzatokkal szemben. A beszámolóban nyilvánosságra kell hozni, hogy melyiket vállalja fel programjában és melyikkel nem szimpatizál. Egyúttal módosítást javasolt, amikor kérte a beszámolóban annak kihangsúlyozását, hogy alapvető probléma van az MSZMP Politikai Bizottságán belül egyes vezetők emberi tartásával, felkészültségével. Ma úgy tűnik, ezek a politikusok a széláramlatnak megfelelően összevissza beszélnek.

RÉVÉSZ FERENC szerint ma olyan helyzet alakult ki, amikor bizonyos kérdéseket sokkal határozottabban kell fölvetni, mint korábban. Legfontosabb feladatunk, hogy politizáló párttá váljunk és ennek megfelelően a jelenre kell orientálónak lennie a beszámolónak is. Vesse fel az anyag az elmúlt négy év társadalmi vonulatát, azt, hogy hová jutott az ország, a párt, miért lépnek ki a pártból, miért van a párt a szétesés állapotában? Fel kell vetnie azt is, hogy ebben a helyzetben az egyetemi pb miért nem tudta összefogni az embereket és szimbolizálni a reformkötelezettséget? Szólni kell a beszámolónak arról az évek óta kerülgetett néhány ideológiai kérdésről, amely leblokkoltatta az egyetemet. 1988-ban úgy tűnt, kialakult a pártbizottságon belül az egység, azonban ez az egység differenciálatlan volt, mert az MSZMP vezetés személyi cseréjével mindenki egyetértett, azonban különböző platformok alapján. Hibának tartaná Révész Ferenc, ha erről a beszámoló nem szólna. Hangsúlyozta, hogy a párttagságnak fel kell vállalnia a pártértekezleten azt a kritikát, amelyben Grósz Károly pártfőtitkárt marasztalja el, mert politizálását felelőtlennek tartja. Majd hozzáfűzte, képtelenség ahogy a párt az alternatív szervezetekkel ma bánik. E tekintetben figyelmeztetőleg kell hatnia a lengyel választásoknak az MSZMP-re, mondotta. Ha felelősek vagyunk a pártért, akkor a lengyel helyzetet el kell kerülni. Javasolta végül, hogy a reformkör alapvető programját tárgyalja meg a pártértekezlet.

VARSÁNYINÉ SZABÓ MÁRIA a beszámolóból hiányolta a párt belső életének értékelését. E téren kritikus feltárást javasolt. Kifogásolta, hogy a beszámolóból nem derült fény arra, milyenek ma az egyetemi közállapotok. Fontosnak tartaná, ha a beszámoló szólna a pártbizottság munkájáról, valamint az egyetemi pártszervezet kapcsolatáról a budapesti pártbizottsággal, valamint a Központi Bizottsággal.

VALCSICSÁK IMRE szerint is világosan kell megfogalmazni, melyik pártvezetővel, milyen politikai gondolattal azonosul és mi az, amit elutasít az egyetemi párttagság. Példaszerűnek minősítette, ahogy a Budapesti Műszaki Egyetem pártszervezete Grósz Károllyal kapcsolatos véleményét megfogalmazta. Nekünk is nyilvánosságra kell hozni, hogy ebből a vezetésből elég és másoknak kell továbbcsinálni, abban a reményben, hogy az egypárt szisztémából politikai párttá váljunk. Véleménye szerint a pb-nek érdemes lenne elgondolkodnia a reformkör programján olyan szempontból, hogy el tudja-e fogadni a sajátjának.

KOCSIS ÉVA szerint a beszámoló egy kicsit rózsaszínűre sikerült. A párt helyzete véleménye szerint válságos, mélyponton van. A pártcsopor-

(Folytatás a 2. oldalon.)

Felemeljük szavunkat!

TISZTELT NAGYKÖVET ÚR!

A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Széchenyi István Szakkollégium Diákbizottsága felháborodva értesült arról, hogy a kínai főváros diáktüntetéseit vérfürdőbe torkolló katonai beavatkozással verték szét.

Elemi kötelességünknek érezzük, hogy felemeljük szavunkat az emberi jogok sárba tiprásának újabb példája ellen. Annál is fájdalmasabb, hogy minderre abban a Kínában került sor, amely 1956-ban a magyar felkelés elleni katonai fellépés egyik fő szorgalmazója volt.

Szilárd meggyőződésünk, hogy diáktársaink követelései megalapozottak voltak, akcióik megszervezése és lebonyolítása szándékaikat, s azok tárgyalásos úton való megvalósításának vágyát világosan kifejezte, s ez még nagyobb felelősséget ró a hadsereget hatalmi célokra felhasználó vezetésre.

Magyarország a politikai reformok útjára lépett, s ez egyenes és elkerülhetetlen következménye a korábbi gazdasági reformoknak, s ugyanakkor feltétele a további előrelépésnek. Ezek a változások — s történelmünkben oly ritkán volt erre példa — a társadalom túlnyomó többségének akaratával megegyeznek, ezzel szemben semmiféle politika, ideológia, hatalmi harc nem létjogosult.

Keveset tudunk az Önök országáról, de eddigi reformjaik minden hitelét ez az esemény kétségbe vonja. Ez annál is sajnálatosabb, mert a politikai reformokra nemet mondó Kína egyszerre a diktatúrát fenntartó és változtatásokra nem hajlandó kelet-európai retrográd politikai vezetésekkel került egy táborba.

Őszintén reméljük, hogy a jövőben a helyzet megváltozik. Szolidárisak vagyunk mindenkivel, aki az emberi jogok és a demokrácia mellett fellép.

Budapest, 1989. június 7.

Tisztelettel:
Alföldi Ferenc diákbizottsági titkár

Holtpont

Régen nem látott nyüzsgés tapasztalható a honi politikai életben. Az uralkodó párt régi vezetőgárdájának lába alól lassan kicsúszik a talaj. Egyfelől a másképp gondolkodók örökébe lépő, ma már legálisan szerveződő ellenzéki csoportok — a nép elvont fogalmára és a múlt bűneire hivatkozva — zsarolják a hatalmat gyakorló bürokráciát. Az MDF képviselőket hív vissza, a Fidesz ülősztrájkokat szervez, az Ellenzéki Kerekasztal pedig alternatív ünnepekkel gazdagítja a honi politikai kultúrát. Másrészt az MSZMP hatalmi centrumai végre politikai értékek mentén is láthatóan szerveződnek. Az egyre jobban elsúlytalanodó főtitkárt saját pártján belül két irányból is éles támadások érik. Mind a szociális demagógiával felvértezett Ribánszki-csoport, mind a népi-nemzeti pátoszt hatékony retorikává fejlesztő Pozsgay-tábor nyíltan hatalomra tör. Az ellenzéki szervezkedéseket harcos munkásgyűlések és második vonalbeli értelmiségiek túlfűtött tanácskozásai egészítik ki. A politikai tarkaság ellenére mégis úgy tűnik, hogy a demokratizálódási folyamat holtpontra jutott.

Az MSZMP reformszárnya jórészt olyan tehetséges technokratákat tömörít, akik a korábban kötelező párttagságuk miatt a hatalom elvesztése vagy a párt reformja dilemmába kényszerültek. Koruknál és elkötelezettségüknél fogva egyetlen reménységük a Pozsgay-vonal. Ezzel szemben Ribánszki Róbert mögött sorakoznak fel azok a pártkáderek, akik politikai szocializációjuk miatt nem vállalhatják a demokratikus versenyhelyzetet. Ezért a hagyományos monolit berendezkedéshez kötődnek. Más a helyzet az ellenzékkel. Az egyre kisebb arányt képviselő egykori legendás másként gondolkodók mellé felzárkóztak az időben kiugrott KISZ-vezetők, illetve a megcsömörlött, sértődött, félreállított értelmiségiek — köztük szép számmal olyanok is, akik saját tehetségtelenségük miatt a kimúlófélben lévő rendszert okolják. A népi—urbánus és magyar—zsidó ellentétektől szabdalt, mérsékelteket és radikálisokat egyaránt tömörítő ellenzéki tábor fő összetartó ereje a hatalomból való kirekesztettség.

Mégsem a fentiek indokolják a korábban említett holtpontot: a legsúlyosabb tünet, hogy a demokratikus átalakulás tömegbázisának növekedése megállt. Bár az MSZMP tömegeket veszít, az ellenzéki pártok létszáma stagnál és hatásuk is csak szűk értelmiségi rétegeket érint. Elitek „állóháborúja" alakult ki.

Mik a kimozdulás lehetséges irányai?

A pekingi események alapján nem zárható ki az ortodoxok felülkerekedése és egy újabb bolsevik diktatúra. A pártban és az ellenzékben egyaránt megtalálható szélsőséges csoportok léte ugyanakkor magában rejti az összeomláshoz vezető tartós patthelyzet lehetőségét is. Az előbbieknél sokkal kedvezőbb kifejlet lehet a jelenlegi politikai elitek közötti kiegyezés, amely kétségkívül a demokratikus átalakulás irányába mutat. Olyan tendencia azonban ma még nem látható, amely szélesebb társadalmi csoportok számára jelentené a demokratikus akaratképzésbe való bekapcsolódást, és ezáltal a hatalomból való részesedést.

— bagoj —

OTDK pedagógiaszekció

Nyíregyházán, a Bessenyei György Tanárképző Főiskolán rendezték a XIX. országos tudományos diákköri konferencia pedagógia, pszichológia, közművelődés, könyvtár szekcióját, amelyen *Hogyján Ildikó* egyetemünk hallgatója — Comenius-díjat nyert. A szervezők köszönetüket fejezték ki *Bauer Editnek, Hegedüs T. Andrásnak* és *Pfister Evának*, egyetemünk oktatóinak.

HTT

Sorok a pokolból

fáradt vagyok
köröttem sok halott
kérlek fogd be szemem
meg ne szakadjon szívem

csendben ültünk ott
szemünkben halk remény
nem sejtettük még hogy
jövőnk a szenvedés

és akkor jöttek ők
kezükben fegyverek
nem számított ki az
asszony vagy épp gyerek

úgy jöttek mint a tűz
kegyetlenül vadon
eső mosta vérünk
azon az alkonyon

kérlek fogd be szemem
mert megszakad szívem

simogass meg engem
ne veszítsem hitem

mi némán ültünk ott
a lelkünk zokogott
féltünk nagyon féltünk
de senki sem mozdult

vörös volt az ég
vöröslött a vér
a Mennyei Béke
díszes főterén

kérlek ölelj nagyon
kérlek hazudd nekem
hogy álom volt minden
azon az éjjelen

Bognár Károly

Budapest, 1989. június 5.

A pártbizottság utolsó ülése

Pártbizottsági ülés volt június 12-én. A pb megtárgyalta és elfogadta a párt-küldöttértekezlet elé kerülő beszámolót.

A pb *egyetértését fejezte ki az egyetemi vezetés döntésével*, miszerint a Marx Károly Közgazdaságtudományi *Egyetem nevében koszorút helyez el Nagy Imre ravatalánál.*

A pb megtárgyalta a KB javaslatát *a helyi és országos pártszavazásról* és a következő *állásfoglalást fogalmazta meg:* A pb *egyetértett a pártszavazás intézményes bevezetésével*, de csak a szervezeti és működési rend teljes átalakításával együtt. *Személyi kérdésben csak akkor van létjogosultsága, a pártszavazásnak, ha a tagságnak megvan a lehetősége a jelölésre és a jelöltek megismerésére egyaránt.* A szavazás érvényességére a pb a következőt javasolta: *érvényes a szavazás ha a párttagság 51%-a szavaz* és azt kell elfogadottnak tekinteni, amire a szavazók többsége (51%) igent mond. Ugyanez legyen érvényes személyi kérdésekben is. Az MSZMP *főtitkárának és elnökének pártszavazás útján történő megválasztására vonatkozó végleges döntést a pb többsége ma nem tartja időszerűnek.* Megválasztásuk nagymértékben attól függ, hogy a szervezeti szabályzat milyen hatáskörrel ruházza fel őket. *Csak a kongresszuson elfogadott program után* lehet abban dönteni ki az a személy, aki a program megvalósítására alkalmas.

A pb utolsó ülésének befejeztével *Szarvas László pb-titkár köszönetet mondott* mindazoknak, akik munkájában segítségére voltak.

H. E.

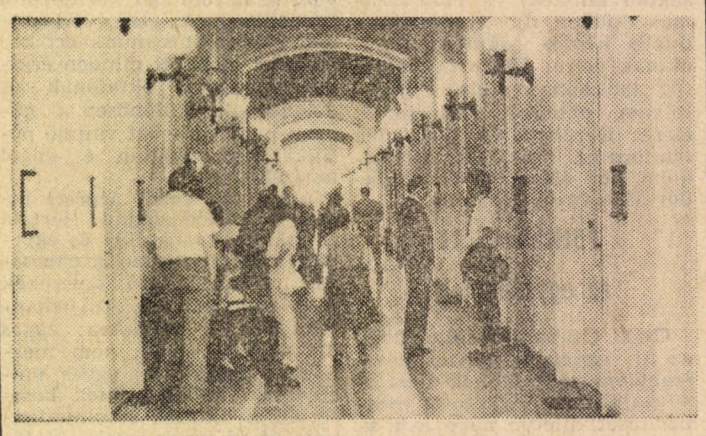

Előtte és utána

Vizsgaképek

Na, ezt a könyvet is kivette már valaki

Peák István 1936–1989

Elhunyt a Matematikai és Számítástudományi Intézet tudományos igazgatóhelyettese; Peák István egyetemi tanár.

Precíz, gondos, halk szavú előadói stílusa tiszteletet váltott ki a hallgatók körében. Az automataelmélet oktatásának meghonosítója volt mind egyetemünkön, mind az ELTE-n. Munkatársait szemináriumokon gyűjtötte maga köré és buzdította, bátorította, támogatta őket a kutatómunkában. Több tehetséges belföldi és külföldi volt aspiránsa működik a tudományos világban.

Egyetemünkön 1978 óta dolgozott. Hamarosan az MSZI Számítástudományi Osztályának vezetője lett. Egyetemi tanárrá nevezték ki négy évvel ezelőtt.

Pista elsősorban tudományos kutató, klasszikus matematikus volt. 1984-ben védte meg akadémiai doktori értekezését „Az automaták vizsgálata félcsoportelméleti eszközökkel" címen. Kutatási területe az algebra, ezen belül az automaták elmélete, s általánosabban a számítástudomány matematikai alapjai. Nemzetközi hírű, kiterjedt tudományos kapcsolatokkal rendelkező tudós volt. Az automaták algebrai elméletéről Gécseg Ferenccel közösen írt könyve világviszonylatban kiemelkedo alapmű. Számítástudományi konferenciák szervezésével, azok előadásának szerkesztésével szakterülete igényes kutatóműhelyét teremtette meg. A konferenciák anyagait az MKKE MSZI idegen nyelvű kiadványai között jelentette meg.

A közelmúltban az MSZI egyik oktatója az NSZK-ban járt. Vendéglátó egyetemén érdeklődtek, hogy kik a hazai kollégái. Említette Peák professzort is; mire azt mondták, hogy ő egy *élő klasszikus*...

Búcsúzunk. Emlékét megőrzi a számos publikáción kívül a kollégák, barátok megbecsülő, szerető emlékezete.

Temetése június 22-én 11.30-kor lesz Salgótarjánban.

A reformkör a pártértekezletről

Az egyetemi reformkör lapzártánk után tartotta meg utolsó ülését. A téma az egyetemi pártértekezleten való részvétel, közelebbről a részvétel politikai tartalma volt.

Ehhez jó alapot teremt az aláírásgyűjtési akció. A kör felhívását (megjelent a legutóbbi Közgazdászban) az egyetem párttagságának nagy része támogatta. A reformkör szeretné, ha az aláírók úgy is megerősítenék ezt, hogy minél nagyobb számban megjelennek a pártértekezleten és elősegítik, hogy a tanácskozás állásfoglalása a felhívás szellemében fogalmazódjon meg. A kör úgy gondolja, hogy az egyetem új vezető párttestületeit is e program alapján kell megválasztani. A személyi javaslatokat elküldték a jelölőbizottságnak.

A reformkör az egyetemi pártmunkában a következő változtatásokat tartja szükségesnek: a párttitkár társadalmi munkában végezze tevékenységét; a pártbizottság egyetlen helyiséggel rendelkezzen és egy főállású adminisztratív alkalmazottat foglalkoztasson; a kör követeli, hogy a befolyt tagdíjaknak legalább a fele az egyetemen maradjon, fedezendő a párttagság teljes költségét.

A kör úgy véli, hogy a pártbizottság átalakítása ellenére ellenőrizni kell annak munkáját. Ehhez szervezeti formaként az állandó mandátumú küldöttek rendszeres üléseit tartja alkalmasnak.

Egyébként az aláírásgyűjtési akció eredményéről tájékoztatják Grósz Károlyt, a budapesti pártbizottságot és a reformköröket.

A reformkör ez évi utolsó ülésének a pártértekezletet tekinti.

k. s.

Válságban a párt

(Folytatás az 1. oldalról.)

tok elhaltak, alapszervezeti taggyűlésre nem jár a párttagság. A feloszlást szervezeti szabályzatunk szerint azonban nem lehet bejelenteni. Véleménye szerint a párton belüli erjedés 50-70 százalékos kilépéshez vezet.

VALCSICSÁK IMRE véleménye az volt, hogy ma a válságokokat feltárni kizárólag a jelenlegi párttagsággal nem lehet, mert a taság döntő többsége annak jegyében munkálkodott, hogy a vezetést legitimálja. Azt a látszatot keltették, mintha mindenbe beleszólhatnának. A párttagság többsége így alkalmatlan a politikai párt megalkotására. Hangsúlyozta, hogy az átalakulási időszakban elengedhetetlen, hogy a pártnak olyan programja legyen, amihez viszonyulni tud a párttagság. A pártértekezletünknek is olyan politikai programot kell megfogalmazni, amelyhez a párttagság politizálva tud kapcsolódni, hogy a jövőben ne azok váljanak ki a pártból, akiknek az ügyhöz közük volt, hanem akik eddig is csak névlegesen voltak jelen.

SELMECZI LAJOS felvetette, vajon a saját egzisztenciális problémánk okozza-e, hogy nem tudunk úrrá lenni a politikai körülményeken? A párttagság nem látja értelmét a pártmunkának, mert tőlük függetlenül történnek az események, anélkül, hogy beleszólhatnának. Megjegyezte, hogy a reformkör megalakulása is az egyetemi párttagok többségének tudatán kívül ment végbe. Beszélni kell a pártszervezet jövőjéről a beszámolóban, hangsúlyozta, arról, hogy mi lesz az egyetemi pártszervezettel, ha ki kell vonulni a lakóterületre.

FORGÁCS CSABA véleménye szerint a reformprogram megvitatása a pártértekezleten választóvíz lesz. Majd megjegyezte, hogy a munkahelyről való teljes kivonulást az egyetemi párttagság nem engedheti meg magának. Az egyetem viszonylatában is működnie kell pártszervezetnek.

VÁMOSI SÁNDOR nem osztotta Kocsis Éva véleményét azzal kapcsolatban, hogy rózsaszínűre sikerült volna a beszámolóban festett kép. Hozzászólásában pozitívan értékelte a pártszervezet tevékenységét, amely a reform irányában foglalt állást. Majd hangsúlyozta, hogy nem saját jóvoltából került a pártszervezet abba a helyzetbe, amiben van, ebben döntő szerepe van a társadalomban és gazdaságban bekövetkezett súlyos változásnak.

KOVÁCS SÁNDOR véleménye szerint a párt már évek óta küszködik a válságjelekkel, amely elsősorban az apparátus válságát jelenti. Eddig mindig a vezetés szervezte az életet, és most hogy már nem tud világos programot, feladatot adni, elvesztette vezetői képességét, és a megváltozott szituációban a párttagság már nem hajlandó a vezetést legitimálni.

MÁDI CSABA hozzászólásában elmondta, hogy a párttagság hiányolja az új pártprogram megszületését. A pártnak a jövőben alulról kell építkeznie, de olyan garanciák biztosításával, hogy ez a folyamat soha ne épülhessen visszsza. Hiányzik a párt tervszerű visszavonulásának stratégiája is. Ezért aztán az öncsonkítási folyamat túlságosan elhúzódik. Ha ezt a folyamatot a párt nem gyorsítja meg, egyre többen lesznek, akik nem vállalnak a szervezettel közösséget.

SZARVAS LÁSZLÓ a pártból való kilépésekről szólt. Legtöbben azelőtt váltak ki a pártból, mielőtt megpróbáltak volna változtatni, így ez megfutamodásnak is tekinthető. Elmondta továbbá, hogy a kilépésekben döntően közrejátszott a társadalmi környezet, az egyetemen kívüli válságos helyzet, de van néhány egyetemen belüli és egyéni válság is. Az egyik oknak tekinthető például, hogy a párt alapszervezetek sajnos nem igazán értékek alapján szerveződő közösségek, így nem tudhattak organikus közösségekké formálódni. Majd megjegyezte, hogy a változtatás érdekében senki nem kerülheti meg az önvizsgálatot, de ehhez fogódzókat kell adni a párttagságnak. Majd szólt arról, hogy problémát jelent a funkcióváltás is, mert miközben a párt lemond korábbi feladatairól, aközben még nem alakult ki, hogy mit csinálunk helyette. Szólt a lakóterületi és az egyetemi pártszervezeti munkáról. Megjegyezte, talán ki kell mondani, csak az lehet az egyetemi pártszervezet tagja, aki a lakóterületen is aktívan munkálkodik. Ez az aktivitás azonban a korábbiakkal szemben nem minden párttagra értendő, ugyanis a készülő új szervezeti szabályzatban kezd a két típusú párttagság körvonala kialakulni az aktív és a pártoló párttagságról.

SOLT KATALIN szervezőtitkár a témát lezárva a vb egyetértésével felkérte Szarvas Lászlót, hogy készítse el a beszámoló új változatát az elhangzottak figyelembevételével.

H. E.

Diplomaták az egyetemen

Nőnek a követelmények

A külföldi hallgatók helyzetének, érdekképviseletének céljából diplomaták és egyetemi vezetők találkoztak június 8-án. Zalai Ernő rektorhelyettes, Hrubos Ildikó dékánhelyettes, Rostoványi Zsolt, a külföldi hallgatókkal foglalkozó oktató és Zeajen Samir, a külföldi diákok hallgatói képviselője tájékoztatta többek között a vietnami, a kammodzsai, a csehszlovákiai, a laoszi, a nicaraguai nagykövetség illetékeseit az egyetem megváltozott képzési rendjéről, a nagyobb követelményekről. Eddig a Nemzetközi Előkészítő Intézetből 2,5-es átlaggal lehetett egyetemünkre bejutni, mostantól ez a küszöb 3,00. Szó van arról, hogy a külföldi hallgatóknak először a számukra indítandó nulladik évfolyamot kell elvégezniük, ez azonban még nem biztos.

A megbeszélés és a kölcsönös tájékozódás minden bizonnyal segíti a külföldi hallgatókat, javítja helyzetüket.

Az orvosi rendelő

Üzemorvosi rendelő működik a központi épület I. emelet 185. szobában. Telefon: 241, 200. Hétfőtől péntekig dr. Tóth Lajos főorvos 9—12 óráig, dr. Juhász Annamária 12—15 óráig rendel. Asszisztensnő Ruska Györgyné. Az orvosi rendelő háttérintézménye az István Kórház.

Június 1-jétől dr. Péter Ágnes fogorvos hétfőtől péntekig 9—13-ig fogászati ellátást nyújt (I. emelet 183., tel.: 258). A fogászati ellátás háttérintézménye a főváros Stomatológiai Intézete.

Az egészségügyi ellátást egyetemünk minden dolgozója igénybe veheti. Terv szerint 1989-ben megindítjuk az egészségmegőrző program részeként a vérnyomásszűrést — az már most is lehetséges —, ezt követően a dolgozók nőgyógyászati, onkológiai, valamint kardiológiai szűrését.

George Bush egyetemünkre látogat

(Folytatás az 1. oldalról.)

egyébként „sajnos a Közgazdászban kissé egyoldalúan jelentek meg". El akarja érni, hogy e gondok ne az úttörő szerepet játszó évfolyamot terheljék, ám ez nem jelentheti a magasabb követelmények csorbítását.

Az új szervezeti rendszerben a reformévfolyamok irányítása már a nekik megfelelő egyetemi vezetési szintek, illetve a tanszékek hatásköre alá kerül — ez is segíti a menet közben adódó problémák megoldását.

Végül a rektorhelyettes elmondta, hogy az elmúlt évben sikerült szélesíteni az egyetem külföldi kapcsolatait, a diákok számára is bővülnek a külföldi tanulási lehetőségek. A következő két évben alacsonyabb intenzitással ugyan, de még lehetőség van a Soros-ösztöndíjak keretében való külföldi tanulmányutakra. Így ez segítheti például a reform legújabb elemét, a szaknyelv tanárképzést is.

OVK igen, Pol. Főiskola nem

Csáki Csaba visszavéve a szót, elmondta, hogy az egyetem körülbelül szeptembertől él majd kiadói jogával. (Ehhez megkaptuk tankönyveink állami dotációját is.) Közölte, hogy a Makarenko utcai épület rekonstrukciójának megkezdéséhez szükséges pénz rendelkezésre áll, hogy a nyelvoktatás lényegében a Veress Pálné utcába kerül. Az Országos Vezetési Központ ugyan július 1-jétől az egyetem szervezeti egysége, de a tényleges összeolvadás csak jövőre valósulhat meg.

A rektor beadványt kapott egyetemünk mintegy 70 oktatójának aláírásával, amelyben az aláírók felhívják a rektorátus figyelmét az MSZMP Politikai Főiskolája oktatói karának átvételében rejlő veszélyekre. Csáki Csaba aláhúzta, hogy a pártfőiskola politológia képzésének átvételéről csak igen kemény feltételek (például a Villányi úti épület átadása) mellett hajlandó az egyetemvezetés tárgyalni. Ezeket a feltételeket a másik fél egyelőre nem fogadta el. A rektor közölte, hogy az egyetemi oktatók szeptember 1-jétől 17,3 százalékos béremelésben részesülnek.

Az értekezlet szenzációjaként a rektor bejelentette, hogy lehetséges, hogy *George Bush*, az Amerikai Egyesült Államok elnöke magyarországi látogatása alkalmából egyórás beszédet tart egyetemünkön. Az egyetem történetében páratlan eseményre július 12-én 13.00—14.00 óra között kerülne sor. Az aulában tartandó előadás videoláncon keresztül két előadóban is megtekinthető lenne. A tervek szerint bárki részt vehet a programon, feltéve, hogy időben, körülbelül egy órával az elnök érkezése előtt elfoglalja helyét. Erre és más szigorú intézkedésekre biztonsági okokból van szükség.

K. S.

In memoriam Nagy Imre

Személytelen voltál, mint a többi zakós-
szemüveges vezér, nem volt érces
a hangod, mert nem tudtad, hogy mit is mondjál

hirtelenjében a sok egybegyűltnek. Épp a hirtelenje
volt szokatlan számodra. Csalódottan
hallgattalak, cvikkeres öregember,
még nem tudtam

a betonudvart, ahol az ügyész
az ítéletet, bizonyára, elhadarta,
sem a kötél durva horzsolását, a végső szégyent.

Ki mondja meg, mi lett volna mondható
arról az erkélyről. Elgéppuskázott lehetőségek
vissza nem térnek. Börtön, halál
nem köszörüli ki a pillanat élit,

ha kicsorbult. De emlékeznünk szabad
a vonakodó, sértett, tétova férfira,
akibe mégis
fölsziváróghatott
düh, káprázat, országos vakremény,

mikor arra ébredt
a város: lövik szét.

Petri György: Nagy Imréről

(A verset Petri György Azt hiszik című, az AB Független Kiadónál 1985-ben megjelent kötetéből idézzük.)

31 évvel kivégzésük után, június 16-án, reményeink szerint végső és immár örök nyugalomra helyezik Nagy Imre és mártírtársai földi maradványait.

Ez alkalomból mi is tisztelgünk az egykori miniszterelnök előtt. Nagy Imre egyetemünk agrárpolitikai tanszékének vezetője volt 1948-tól, ezért elsősorban a tanárt, a munkatársat, idézi föl cikkünk.

Fekete Ferenc előbb diákja, majd aspiránsa, tanszéki kollégája, és parlamenti munkatársa volt Nagy Imrének. Vági Ferenc pedig előbb diákként került kapcsolatba vele, majd szakértői csoportok tagjaként részmunkákat végzett számára, s végül követte Nagy Imrét az agrár tanszék élén.

Az emlékezések között két — eddig nem publikált — dokumentumot hozunk nyilvánosságra: Nagy Imrének 1956. októberében az egyetem rektorához írott levelét és az egyetemi tanács 1956. október 4-i ülésének jegyzőkönyvrészletét.

FEKETE FERENC (a politikai gazdaságtan tanszék professzora):

„Közgazdászként alapos, határozott, sokoldalú elemző volt Nagy Imre, akiben a tudományos elhivatottság erkölcsi bátorsággal párosult. A kor szokásának megfelelően sok idézettel bástyázta ugyan körül a gondolatait, mégis élvezetes stílusban írt, ízesen beszélt, mérhetetlen türelemmel vitatkozott. A magyar adottságok, lehetőségek és a haladó eszmék együttes képviseletére törekvő közgazdasági és politikai gondolkodás harcosa volt, aki ennek érvényesítésével

a társadalom átformálását tűzte ki célul.

Teljesen hiányzott belőle az önmítoszteremtés — több, különböző fajsúlyú politikusunkra most is oly jellemző — szándéka. Ezt azért hangsúlyozom, mert munkássága, életútja tárgyalásakor még ma is olykor kultikus átkozódás és tehetetlenséget tükröző bálványimádás csap össze.

1946-ban kiadott — moszkvai emigrációja alatt, 1938—40. között írt munkáinak gyűjteményét tartalmazó — könyvében például az agrárprotekcionizmus vagy liberalizmus, az export mennyiségi, vagy minőségi fejlesztésének tárgyalása ragadott meg. Vizsgálta a magyar mezőgazdaság munkaszervezetét, a nemzetgazdaság termelési struktúráját, írt a háziipar, a kisipar, a részvénytársaságok jelentőségéről."

Nagy Imre név alatt 10-15 cédula van az egyetemi könyvtár katalógusában. A szerzőket sajnos semmi nem különbözteti meg egymástól, 1923-tól 1989-ig származó munkák ezek vegyesen. Az egykori miniszterelnöknek egy könyvet, két előadói beszédet tulajdonít tétován a könyvtáros, az utóbbi kettő (az MDP III. kongresszusán elmondott beszéd és az 1954-ben, az Országgyűlésnek tett kormánybeszámoló) idén tavaszig zárolt volt. Mindvégig olvasható volt viszont a Nagy Imre és bűntársai című 1958-as Tájékoztatási Hivatali kötet.

Nagy Imre négy könyvét egykori diákjaitól — a szerkesztőség közvetítésével — kölcsönkapja most a könyvtár, s a másolatok, reméljük hamarosan, egyértelmű jelzésekkel helyükre kerülnek. S talán válogatott közgazdasági munkáit is kötetbe gyűjtik mihamar egykori munkatársai.

FEKETE FERENC: *Teljesen természetes volt, hogy 1948-ban, amikor az egyetem újjászervezésekor »bejöttek« a marxista professzorok, Nagy Imre lett az agrárpolitikai tanszék vezetője. A szobája kezdetben a Szerb utcában volt, aztán itt a harmadik emeleten a csarnok felőli, majd az udvari oldalon. Természetesen a Parlamentben is volt szobája, de miniszterelnök-helyettesként velünk, aspiránsaival, többnyire a parlamenti pihenőjében foglalkozott, ott telefon sem volt, nem zavarhatta senki. Nagyon*

keményen dolgoztatott bennünket,

mindig be kellett mutatni a vázlatainkat, rendszeresen beszámoltunk a vizsgákra való felkészülésről. Később, amikor tisztségeit elvesztette, Nagy Imre busszal járt az egyetemre, gyakran sétált is a Dimitrov téren az unokájával. 1949-ben demonstrátorként kerültem a tanszékére, 1951-től, a magyar aspiránsi rendszer kezdetétől Csizmadia Ernővel mi ketten lettünk az első aspiránsai. 1948-ban hét évjárat torlódott össze az akkori harmadik évfolyamon, jó háromszáz diáknak tartotta a heti előadásokat. A pb tagja 1951-ben lett, '52-től begyűjtési miniszter, de még 1953-ban is tanított. 1955-ben le kellett mondania akadémiai tagságáról és egyetemi tanári munkájáról is, '56-ban aztán rehabilitálták, de előadásokat már nem tartott, nem volt rá idő, szóltak a fegyverek."

„Jegyzőkönyv a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Tanácsának 1956. október 4-én tartott üléséről:

„Elnök az ülés megnyitása után üdvözli a megjelenteket... Majd a következő bejelentést teszi:

— A következő levelet kaptam Nagy Imre elvtárstól: »Fogarasi Béla elvtársnak, a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem rektorának. 1955. április 14-én a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetősége pártügyemmel kapcsolatban olyan határozatot hozott, hogy a párt bizalmából betöltött

minden funkciómról le kellett mondanom.

E határozat alapján felszólítottak, hogy mondjak le a közgazdaságtudományi egyetemen betöltött tanszékvezető egyetemi tanári állásomról is, amit ily módon olyan funkciónak minősítettek, amelyet a párt bizalmából töltöttem be. Bár a határozattal nem értettem egyet, felsőbb pártszerv határozatáról lévén szó, tanári állásomról szóló lemondásomat a fenti határozattal indokolva megküldtem Fogarasi Béla elvtársnak, a közgazdaságtudományi egyetem rektorának. Nyilvánvaló, hogy az egyetemi tanári állás nem tekinthető a párt bizalmából betöltött funkciónak. Az egyetemi tanárság foglalkozásom volt, nem képezheti pártfegyelmi eljárás tárgyát és a párton belüli nézeteltérések, valamint a szeptemberi politikai állásfoglalásom miatt lemondásra kényszerítésem állampolgári jogaimat sértő túlkapás volt. E kényszerítő körülmények figyelembevételével kérem egyetemi tanári állásomról szóló lemondásomat hatálytalanítani és állásomba visszahelyezésem iránt a szükséges intézkedéseket megtenni. Tisztelettel: Nagy Imre.«

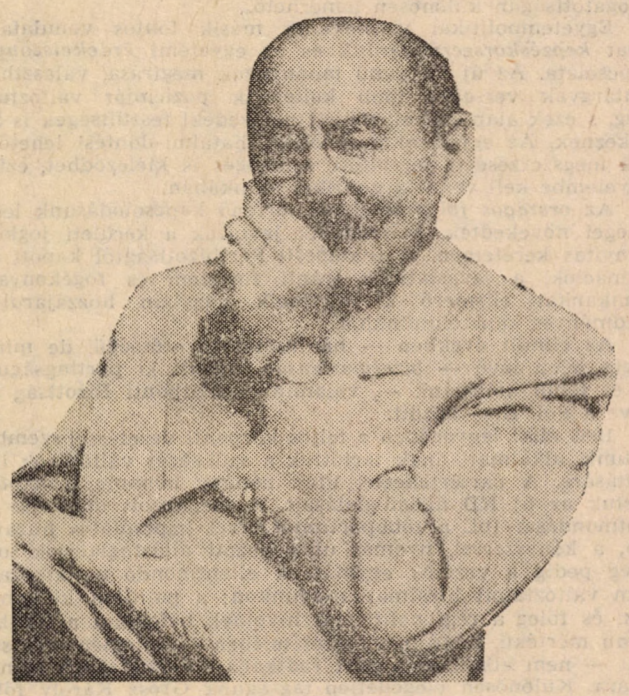

— Tisztelt Elvtársak! Az Egyetemi Tanács hatáskörébe tartozik általában az egyetemi tanári kinevezések vagy betöltések kérdésével foglalkozni, ezért úgy véljük, hogy a levelet állásfoglalás véget először az Egyetemi Tanácsnak felolvassuk állásfoglalás céljából és azután állásfoglalásunkat felettes hatóságunknak, az oktatásügyi miniszternek továbbítjuk. Annak idején a lemondólevelet szintén az Oktatásügyi Minisztériumnak továbbítottuk, miután nekünk, mint egyetemnek, nem tartozott hatáskörünkbe a lemondás körülményeivel külön foglalkozni vagy a lemondást elfogadni...

Káplár József bejelenti: Az elmúlt pártbizottsági ülés többek között foglalkozott Nagy Imre elvtárs egyetemi tanári állásának kérdésével és ezzel kapcsolatban a pártbizottság javaslattal fordul az Egyetemi Tanácshoz, hogy ezt a kérdést a vonatkozó párt- és állami határozatok szellemében tárgyalja meg és tegye meg a szükséges intézkedéseket.

Markos György elvi kérdésnek tekinti azt, hogy vajon párthatározat kényszeríthet-e valakit, hogy foglalkozásáról, mely ebben az esetben kenyérkereső foglalkozása volt Nagy Imre elvtársnak, lemondjon. Igaz, hogy Nagy Imre elvtárs esete különleges, mert éppen a mezőgazdaság kollektivizálási problémáival kapcsolatosan merültek fel nézeteltérések, ennek ellenére is az a véleménye, hogy ebből

veszedelmes precedens alakulhat ki,

mert annyit jelentene, hogy bármelyik tanárt, aki nincs azon a véleményen, mint a párt, felszólíthatnak, hogy mondjon le. Véleménye szerint a Tanácsnak elvileg is állást kell foglalnia a kérdésben. Ezt annál inkább megteheti, mert a Petőfi köri pedagógusankéton Jóboru elvtársnő is bejelentette: ha hozzá fordulnak, azonnal megteszi a megfelelő lépéseket...

Haász Árpád hangsúlyozza: a jövőben nem szabad előfordulnia annak, hogy az Egyetemi Tanácsot nem hallgatják meg akár a kinevezéseknél, akár az elmozdításoknál. Más lapra tartozik, hogyan döntenek a felsőbb hatóságok, de a XX. kongresszus szelleméből következik, hogy az Egyetemi Tanácsnak módot kell adni az állásfoglalásra. Ugyanakkor véleménye szerint a felsőbb hatóságoktól, jelen esetben a minisztériumtól kellene kiindulnia a rehabilitációnak. Ez felelne meg a párt- és kormányhatározatoknak, de a minisztériumnak a rektori értekezleten elmondott álláspontjának is.

Sala Sándor is egyetért az előtte szólókkal, de javasolja, hogy a rektor elvtárs felterjesztésében Nagy Imre visszahelyezését és ne kinevezését kérje.

Kádár Iván véleménye szerint Nagy Imre elvtársnak egyetemi tanári állásáról való lemondatása a szocialista törvényesség megsértése volt. Politikai és pártszempontból is becsületbeli kérdés, hogy az ügy kedvező elintézést nyerjen.

Péter György rámutat: nem engedhető meg, hogy egy párton kívüli egyetemi tanár vagy akadémikus nagyobb biztonságban érezze magát, mint az, aki a párt tagja. Az viszont helyes, ha bárki is helytelen, tudománytalan nézeteket ad elő, ellene vizsgálat induljon. Hangsúlyozza, hogy a XX. kongresszus és a KV júniusi határozatának szellemében dönt a Tanács, ha támogatja Nagy Imre kérését. A Szabad Népből és egyéb információkból ismeretes, hogy a párt Központi Vezetőségének az volt és ma is az a szándéka, hogy Nagy Imre visszakerüljön a pártba. Nem tudja, miért folyik ekörül huzavona, de ez a huzavona nem helyes. Véleménye szerint Nagy Imre egyetemi tanári állásáról való lemondatása közte és Rákosi elvtárs közötti személyi összecsapás eredménye volt, nem pedig az elvi problémák analíziseként történt.

Pach Zs. Pál teljes mértékben egyetért azokkal, akik Nagy Imrének egyetemi tanári állásába való visszahívását javasolják.

László Imre is egyetért azzal, hogy az Egyetemi Tanács javasolja Nagy Imre visszahelyezését az egyetem mezőgazdasági tanszékére. Hangsúlyozza, hogy a párton belüli viták megoldása nem az, hogy bárkire is egzisztenciáját érintő kényszert gyakorolnak azért, hogy elálljon elveitől. Íróknál, művészeknél is tapasztalható volt, hogy életlehetőségeiktől kívánták megfosztani azokat, akiknek álláspontja nem egyezett egyes vezetők álláspontjával.

Ujhegyi Gyula is egyetért az eddig kialakult véleménnyel, azzal, hogy ma már bebizonyosodott: azok a nézetek, amelyeket Nagy Imre elvtárs a magyar agrárpolitika kérdéseiben vallott, helyesek voltak. Sok bajt el lehetett volna kerülni, ha állásfoglalását alaposan figyelembe vették volna. Éppen ezért fontos, hogy nézeteit az egyetemen ki tudja fejteni, mert ezzel is a párt politikáját szolgálja.

Elnök egyetért az elhangzottak lényegével. Javasolja, hogy az Egyetemi Tanács álláspontját, amely Nagy Imre egyetemi

tanári állásába való visszahelyezését

szükségesnek tartja, terjesszék fel az oktatásügyi miniszterhez. Ezzel úgy az egyetemi, mint az országos közvélemény megnyugtatása érdekében lépést tesznek előre, amit a párt és a kormány érdeke is megkíván. Véleménye szerint a felszólalásokban felmerült különböző szempontokat és megjegyzéseket nem kell tartalmaznia a felterjesztésnek.

Markos György szerint elvileg meg kell indokolni a beadványt, nem pedig egyszerűen továbbítani a kérelmet a minisztériumhoz.

Elnök rámutat, hogy a kérelmet nem egyszerűen továbbítani fogják, hanem támogatják azzal, hogy az Egyetemi Tanács részéről szükségesnek tartják Nagy Imrének egyetemi tanári állásába való visszahelyezését, de nem tartja szükségesnek a felvetett különböző pártkérdéseket is belevenni a felterjesztésbe egy minisztériumhoz intézett javaslat esetében.

Az Egyetemi Tanács úgy határoz, hogy Nagy Imre kérelmét egyetemi tanári állásába való visszavétele iránt felterjeszti az Oktatásügyi Minisztériumba azzal, hogy a maga részéről azt indokoltnak és szükségesnek tartja..."

FEKETE FERENC: *„Arról nem tudok, hogy '56 után ismét megfosztották volna professzori rangjától, de lehet, hogy mégis megtörtént. Én 1956. október 30-án a Parlamentben találkoztam utoljára Nagy Imrével. Gyenes Antal begyűjtési miniszterrel egy tervezetet vittünk neki a kötelező beszolgáltatás eltörléséről, a felvásárlás megszervezéséről, a városi lakosság élelmezéséről.*

Itt, az egyetemen egy darabig tanszékvezető-helyettese, Ujhegyi Gyula vitte az ügyeket, de aztán őt is letartóztatták, bebörtönözték, majd kiszabadult, de a tanszékre nem került vissza. Egy időre Bernát Tivadart bízták meg. Tárgyaltak először velem, majd többekkel, például Lázár Vilmossal és Erdei Ferenccel, de egyikünk se vállalta, úgyhogy hosszú ideig betöltetlen maradt Nagy Imre tanszékvezetői széke. Engem — mint a Közgazdasági Szemle főszerkesztőjét, kandidátust — 1958-ban félállású docenssé neveztek ki az agrár tanszékre."

VÁGI FERENC (1961-től Nagy Imre utóda az agrártanszék élén): *„Hogy tudom-e, hova lett Nagy Imre karosszéke? Hát hisz ez az itt! Nem mondtam soha senkinek, hogy miért, de mindvégig ragaszkodtam ehhez a tölgyfa karosszékhez, bár a legutóbbi bútorcserénél igazán nagyon nehéz volt megmenteni.*

Diákja voltam Nagy Imrének. A hallgatók nagyon szerették,

az agrárszakosok rajongtak érte.

Amikor agrárgazdaságtanból jól vizsgáztam nála, kikérdezett, aztán biztatott, maradjak meg az agrártémánál. Akkor természetesen eszembe sem jutott, hogy én leszek majd a Nagy Imre utáni tanszékvezető. A tervtanszékre kerültem demonstrátornak, majd Nagy Imre igényei szerint megszervezett Közgazdasági Intézetbe, ahol már agrár témákkal foglalkoztam. 1953-ban részt vettünk a kormányprogram előkészítésében, és részmunkákat végeztünk Nagy Imre pártkongresszusi előadói beszéde számára is. A feleségem a tanszéken közvetlen munkatársa volt Nagy Imrének, részt vett egyetemi előadásainak kiadásában is. 1955 tavaszán beteg lett Nagy Imre, a szívével volt baj, akkoriban zárták ki a pártból is, meg az egyetemről is igyekeztek eltávolítani. Amikor már kezdett visszatérni az életbe, otthon meglátogatott bennünket is. Gyalog jött, jó két órát maradt. A kizárásáról, politikai dolgokról is beszélgettünk. Úgy ítélte meg, hogy igazságtalanul hurcolják meg, s olyannal illetik, ami nem állja meg a helyét.

Rákosit veszedelmes embernek mondta,

bosszút lihegő személyes részvételét is hangsúlyozta a saját ügyében.

1956-ban rögtön közismertté vált, hogy az oroszok vitték el, azt is hallottam már akkoriban, hogy a jugoszláv kormány tiltakozott. Az újságokból tudtam meg, hogy meghalt, a további részleteket pedig csak a közelmúltban. Szerintem személyes dolgai sokáig voltak még itt a szekrényekben.

Azokban a tárgyakban, amiket mi 1961-től tanítani kezdtünk, nem voltak benne Nagy Imre tananyagai és megtagadni sem kellett őket. Az ő előadásai erősen kapcsolódtak a mezőgazdaság akkori, ötvenes évekbeli értelmezéséhez. Pártfegyelemmel a sztálini agrárpolitikát tanította, noha ez nem esett egybe a saját nézeteivel. 1947 táján bizonyos részletek ismertté váltak ugyan Nagy Imre nézeteiből, de a különvéleményét én akkoriban nem ismertem, annak ellenére, hogy nagyon érdekelt, '53 után aztán már kicsit más volt a helyzet.

Annak különösen örülök, hogy mostanában közzétett korabeli dokumentumok beigazolták a sejtésemet: Nagy Imre igenis vitában állt (például Erdeivel is) és ellenezte a sztálini agrárpolitikát."

Molnár Gabriella

A pártértekezleti előterjesztés tervezete

(Rövidítés)

Sajátos helyzetben vagyunk: az országos átalakulás folyamatában az egyetemi pártszervezet is alapvető átalakuláson megy keresztül: közvetlen hatalmi tényezőből *politizáló szervezetté* kellene átalakulnia. Beszámolónk ezért eltér a „hagyományostól", *a jövőbeli funkció szempontjából* tárgyaljuk meg a kérdéseket.

A társdalmi folyamatokról, az MSZMP helyzetéről

Az elmúlt négy évben látványosan *felgyorsult* és a társadalmi lét minden szférájára *kiterjedt a válsághelyzet.* Ez a körülmény határozta meg a *felsőoktatás* — és a benne részt vevők — *viszonyát* — előidézve romló anyagi körülményeiket, tovább csökkentve az értelmiségi életforma lehetőségeit, s hosszú ideig még politikai korlátokkal is növelve a tudományos kutatás és eszmecsere gondjait-bajait.

A politikai folyamatok középpontjába a *hatalom és a társadalom* közötti ellentét kiéleződése (legitimációs válság) került. S miután a hatalom nagyrészt összefonódott az MSZMP-vel, így került a párt szembe a társadalommal.

Az 1988-as pártértekezlet állásfoglalása és az eszmecseréket követő végrehajtás nagyrészt a párttagság akaratát tükrözte. Elindult a párt a bizalom visszaszerzése útján. S ma talán még rosszabb a helyzet, mint tavaly. Több összetevője van az MSZMP válságának. Ezekre jellemző a politikai igényektől való lemaradás, a helyzet gyors változásaira történő kései reagálás, az ellentmondó állásfoglalások sora, a látható hatalmi harc és a vezetés és a tagság közötti bizalmatlanság újbóli felerősödése. Ezeknek okai rendkívül bonyolultak, de néhányat érdemes kiemelni. A politikai párt kialakításának igénye, a nyilvánosság, egyszerűen megszünteti a pártvezetés korábbi hatalmi kiváltságait, a kulisszák mögötti politizálás lehetőségeit, s ez a „bizonytalanság" óhatatlanul „védekező reflexeket", átmentési kísérleteket hív elő. A vezetés egy része talán *fel sem ismerte* a változások történelmi kényszerét, s régi ideológiájának foglyaként vergődik.

Ellentmondásos a válság hatása a párttagságra is. Növekszik bizonytalansága, identitászavarban van, hitelének megingása sokakban befelé fordulást, közömbösséget eredményez. S bár összességében — éppen a hatalom elkülönültsége miatt — a tagság nem tehető felelőssé a hibákért, bűnökért, teljességgel nem is menthető fel. Hiszen alattvalói mentalitásával sokáig tudomásul vette, tűrte a vezetés uralmát, legitimálta a döntéseket.

Ebben a helyzetben természetes jelenség a politikai megosztottság, a változtatási stratégiák felerősödése. Sajnos csak lassan kelnek életre a kibontakozás, a megújulás erői. Mi ezt elsősorban a különböző szintű vezetésben (köztük a pb-ben) és a párttagság soraiban megjelenő-szerveződő „reformszárny" tevékenységében, az „alulról" kibontakozó mozgalmakban látjuk.

Az egyetemi politikai viszonyok néhány jellemzője

Egyetemünk — és pártszervezetünk — *a hazai reformgondolkodás — és gyakorlat — egyik bázisa.*

A *gazdaságpolitika és gazdaságstratégia* legfontosabb kérdéseiben, a *gazdaság és politika autonómiája* megteremtésében és a *demokratikus politikai intézményrendszer* kialakításában számos könyv, tanulmány szerzője tett hitet a szükséges reformok mellett, sok párttagunk vett részt szakmai-társadalmi vitákban.

Az oktatás — és ezen belül a *felsőoktatás — reformját* pedig nagyon elevenen példázza az utóbbi években kidolgozott és megkezdett képzéskorszerűsítésünk.

A politikai szerveződések sokszínűségének gyakorlata a hallgatók között, az *alanyi* jogú *hallgatói közélet* és — érdekvédelem megteremtése, önkormányzatok megszervezése, valamint az új politikai szervezetek létrejötte az egyetemen — bár a fő érdem az ezeket kialakító hallgatóké! — az egyetemi, állami és pártvezetés segítségével, esetenként jóindulatú toleranciájával párosulva szintén figyelmet érdemlő, reformértékű változás.

S a példák sorába kívánkozik sajátos *belső nyilvánosságunk* is. Egyetemi vitáinkon, fórumainkon ténylegesen megvalósulhatott a különböző nézetek összecsapása, Közgazdász c. lapunk folyamatosan „fejlődött" hírhedt-híres-bátor lapból ma is érdekes, nyílt információs forrássá.

Ezen a fő vonulaton belül is rendkívül sok eltérő vélemény, csoport van. A tulajdonviszonyok, a többpártrendszer, az autonómiák stb. kérdésében ma is tovább élnek még az 5-10 év előtti „hivatalos" nézetek, a hallgatói öntevékenységet sokan tekintik anarchiának, s többen igényelnek „védelmet" a nyilvánossággal szemben is.

Az utóbbi időben — talán éppen a bizonytalanság erősödése miatt is — *a látens viszonyok nyiltabbá váltak.*

Így tapasztalhattuk, hogy a reformszellemmel szemben megjelentek az *ortodox nézetek,* a korábbi diktatórikus viszonyok demokratikus átrendezése jegyében. (Ilyenek pl. a társadalomtudományok csupán marxista alapokon álló oktatásának igénye, a „demokratizált proletárdiktatúra" gondolata, a többpártrendszer elutasítása stb.)

Leginkább a képzéskorszerűsítéssel szemben nyilvánultak meg ilyen indíttatású vélemények (a „hagyományos" ideológiai oktatás védelmében, a közgazdaságtan tanítása ellenében stb.). (Ezek a nézetek — legalábbis a nyilvánosság előtt — eddig kisebbséginek tűnnek.)

Jelentkezik a fennálló viszonyok *totális elutasítása,* a szinte korlátlan átrendeződés igénye is, amelyben nem a modellváltás, hanem a rendszerváltás a cél, beleértve a rekapitalizációt, az oktatásban a marxista szellemiség teljes megtagadását, ideológiamentes társadalomtudományi oktatást hirdetve.

A *politikai aktivitás* tekintetében egyik oldalról jelentkezik egy kisebbség, amely a *korábbinál is aktívabban* (gyakran hangosabban) politizál. Többnyire egészséges mozgást indukálva, ide sorolhatók a hallgatói körökben, szakkollégiumokban, érdekképviseletekben politizálók csoportja, vagy a szakszervezetekben (Felsőoktatási és TDDSZ) politizáló oktatóink. Pártszervezetünk különböző régióiban (pb-alapszervezetek) korábban is jelen voltak mellett figyelmet érdemlő új színfolt az MSZMP egyetemi reformköre.

A politikától való *elzárkózás, a közömbösség is* erősödőben van ugyanakkor. A közömbösség, elzárkózás sajnos erősödött pártszervezetünkben is, ami a közös rendezvényeink látogatottságán különösen lemérhető.

Egyetempolitikai viszonyaink másik fontos vonulata a saját *képzéskorszerűsítésünk* és az egyetemi *érdekviszonyok* kapcsolata. Az új tartalmú tananyagok megírása, választható tantárgyak versenye több kollégánk pozícióját változtatja meg, s ezek alapján helyenként nemzedéki feszültségek is keletkeznek. Az egyetemi pozíciókért, hatalmi-döntési lehetőségek megszerzéséért folytatott versengés is kiéleződhet, ezt is figyelembe kell venni a politikai munkában.

Az *országos folyamatokhoz* történő kapcsolódásunk lehetőségei növekedtek. Feltételeink javultak a kerületi jogkörű irányítás kereteiben. A Budapesti Pártbizottságtól kapott információk, a javaslataink iránti figyelem és fogékonyság, munkánkat elismerő kitüntetéseik nagyban hozzájárultak eredményes kapcsolatainkhoz.

Az elmúlt években — bár hullámzó erősségű, de mindvégig jelen lévő — *bizalmatlanság* alakult ki párttagságunk — és többi kollégánk —, valamint a Központi Bizottság (illetve a Pol. Biz.) között.

1988 előtt lényegében a teljes központi vezetéssel szemben álltunk, alkalmatlannak tartottuk a szükséges változások irányítására. A pártértekezlet után néhány hónapig bizakodva vártuk az új KB állásfoglalásait. A meghozott döntések ellentmondásai (pl. a többpártrendszerrel kapcsolatos huzavona), a kényszerrel, nyomás után hozott állásfoglalások sora, főleg pedig a vezetők egymásnak ellentmondó nyilatkozatai nem változtatott bizalmatlanságunkon: a politikai különbségek, és főleg a régi politizálás híveinek befolyása a KB-ben olyan mértékű, hogy mai összetételében — véleményünk szerint — nem alkalmas a párt radikális átalakításának irányítására. Különösen elégedetlen tagságunk Grósz Károly főtitkár politikai szerepléseivel.

Lassúnak tartjuk a párt programjának kidolgozását, a modern politikai párttá szerveződés közös feladatainak kimunkálásában szükséges központi elhatározások meghozatalát. Változatlanul sok kételyünk van a káderpolitikát illetően: nehezen válnak meg tisztségüktől a korábbi gyakorlat reprezentánsai, legfelső szinten még ma is túl sok a „helycserés" kádermozgás.

A pártbizottságunk munkájáról, pártszervezetünk helyzetéről

Az elmúlt években lényegében egységes politikai irányvonal alapján, mégis eltérő hangsúlyokkal és eredménnyel dolgozott a pártbizottság.

Egyre többen és egyre kiterjedtebb körben vettek részt tagjaink KB és Budapesti Pb munkabizottságaiban, ad hoc bizottságaiban. Kiemelendő ezek közül az a gazdaságpolitikai programjavaslat, amit 1987-ben állítottunk össze a KB Gazdaságpolitikai Osztálya számára.

Értékes és jelentős részt vállaltunk az *1988-as országos pártértekezlet előkészítéséből.*

1988-ban talán még az előzőeknél is fontosabb volt a Bihari Mihály, Bíró Zoltán, Király Zoltán, Lengyel László kizárását opponáló testületi állásfoglalásunk. Akkori döntésünket az élet igazolta.

A pártértekezlet után a KB két munkabizottságában is számottevő szerepünk volt, a gazdasági stratégia kidolgozásában Csáki Csaba és még több párttagunk, a platformszabadság és az új szervezeti szabályzat kidolgozásában Szarvas László és néhány pártcsoport vett részt.

Figyelmet érdemlő a Budapesti Pártbizottság munkájába történő bekapcsolódásunk is. (Ifjúságpolitikai, pártpolitikai, tudománypolitikai stb. kérdésekben.)

A pártbizottságnak ilyen „kifelé" irányuló munkájában értékes segítséget nyújtott Kővári György, Szabó Katalin, Dobák Miklós, Poller Imre, Varsányiné Szabó Mária, a filozófiatanszék és a politikaelméleti tanszék pártcsoportja.

Pártbizottságunk egyetemen belüli tevékenységének fő jellemzője már 1985 óta a *politikai jelleg erősítése.* Szem előtt tartottuk az állami és társadalmi szervek önállóságát (így mondtunk le már 1986-ban a KISZ-szervezet közvetlen pártirányításáról), csökkentettük a párthatáskörökben lévők számát és a hatásköriséget minden esetben az illetékes állami vezető előzetes véleményével összhangban gyakoroltuk, az alapszervezetek „kötelező" napirendjeit igyekeztünk minimálisra szorítani stb.

A politikai jelleg erősítését szolgálták az *ideológiai konferenciák,* információs ankétjaink, ahol a minket leginkább foglalkoztató eszmei-politikai kérdésekről rendeztünk színvonalas vitákat.

Ugyancsak az újszerű politizálás törekvése hatotta át az ifjúsági kérdésekben hozott pb-állásfoglalásunkat. Ennek lényege az, hogy a párttagság a személyes oktató-nevelő munkájával gyakoroljon hatást a hallgatóságra.

A pártbizottság tevékenységét, állásfoglalásait lényegében mindig az alapszervezetek, a párttagság aktív részének a közreműködésével alakítottuk ki. Az alapszervezetekben folytatott viták, beszélgetések, felszínre került javaslatok megnyugtató *bázisát jelentették munkánknak.* A sok vita — paradox módon — *mégsem járt a politizálás fellendülésével.* Sőt ezekben egyre kevesebb párttag vett részt, és véleményük gyakran felszínesen elutasító volt. Erősödő véleményük, hogy *nehéz helyzetbe, válságba került* az egyetemi pártszervezet is. A jelenségek, amelyek ezt bizonyítják, számottevőek. A *pártrendezvények látogatottsága* csökkent. A hallgatók körében vagy máshol felvetődő — érdemi vitát kívánó — politikai kérdésekre nem reflektálnak a szakmailag felkészült párttagok.

Az utóbbi időben figyelmet érdemlő az MSZMP-ből történő kilépések száma is. A tagkönyvcseréhez kapcsolódóan 26-an léptek ki (többségük nem politikai indokok alapján), 1988/89-ben újabb 8-10 kilépés történt, zömmel a párt politikájától való elhatárolódást demonstrálva.

Pártszervezetünk válságának okai között mindenekelőtt sok-sok párttag egyéni, belső vívódása, bizonytalansága említhető. Régebbi nézetek, hitek kerülnek új megvilágítás alá, bizonyulnak erőtlennek a történelmi változások nyomán. A belső tisztulás keserveit — sajnos — nem tudjuk megtakarítani.

Hagyományos pártszervezeteinkről is kiderült, hogy azok *nem valódi politikai közösségek,* így a közös politizálás élményeivel sem oldják a tagság belső dilemmáit.

A politikától való elfordulás oka többek között a megnövekedett szakmai igények és követelmények, a hallgatói kritikák kiváltotta „tekintélyféltés", de a megélhetési gondok növekedése, a többletmunka vállalása is. De nem tekinthetünk el attól sem, hogy a pártszervezet régi típusú működésének kritikája és változtatási szándékaink közben még nem kristályosodott ki „a mit csináljunk az eddigi helyett" és hogyan csináljuk azt. Az okok — és körülmények — vizsgálatát folytatni kell, mert csak így remélhetjük, hogy megtaláljuk a politikai kibontakozást itt az egyetemen is.

A változások közben történő *kilépésekkel* kapcsolatban megoszlanak a vélemények. Többségében elismerik a helyzet természetes következményének. Néhány kilépés sajnálatos vesztesége szervezetünknek. Igyekszünk megérteni a politikai reminiszcenciákat is. Volt párttagjainkkal továbbra is jó kapcsolatokra törekszünk. Nem fogadjuk el azonban azok véleményét, akik a kilépéskor vágják szemünkbe hibáinkat, tévedéseinket, bár maguk korábban szótlanul elvoltak közöttünk.

Útkereséseink között sajátos helyet foglal el a nemrég született *reformköri mozgalom.* Elfogadott politikai platformjuk nyílt, értékes vélemény és jó irányú állásfoglalás politikai helyzetünkről és követendő lépéseinkről. Egyes részleteiben lehetnek vitáink (pl. a formációelméleti szocializmusról), a lényegében azonban közösek vagyunk, a történelmi korszakváltásnak megfelelő párt programjának és működésének kidolgozásában és megteremtésében azonos elvek mozgatják a pártbizottságot is.

Viták tárgyát képezte az elmúlt hónapokban a pártszervezetek *lakóhelyi vagy munkahelyi szerveződése* is.

Itt is sajnálatos ellentmondást tapasztalunk. Miközben tagjaink többsége egyetért a „politizáló párt" követelményeivel, ugyancsak óriási többsége kizárólag az egyetemi keretekben kíván párttag maradni.

Az országos politikai folyamatokban, a többpártrendszer által kialakuló versenyhelyzetben azonban a lakóhelyi, közéleti politizálás szerepe felértékelődik. Ennek érdekében itt dolgozó párttagjainak is tenni illik — értékes és támogatandó kezdeményezésnek tartjuk az országgyűlési-tanácstagi körzetek szerint kialakítandó MSZMP-reformkörök, klubok, szerveztek tevékenységének beindítását!

A politikai átmenet feladatai az egyetemen

Egyetemi pártszervezetünk életében lényegében *befejeződik egy korszak.* El kell váljon egymástól a párt- (mozgalmi) és az állami (szakmai) tevékenység. Ezt nemcsak szükséges, hanem a *jövő* egyetemi viszonyai érdekében hasznos lépésnek is tartjuk.

Ezért lemondtunk mindenféle automatikus „közhatalmi", intézményes jogainkról és lehetőségeinkről:

— nem kívánunk automatikusan, „hivatalból" képviseletet az egyetemi és kari tanácsokban és bizottságokban;

— megszüntetjük káderhatáskörünket a nem párttisztségek esetében, nem számoltatunk be vezetőket munkájukról;

— a Közgazdász „felügyeletét" lapgazdaként az állami vezetésnek adtuk át;

— ifjúsági és más társadalmi szervezetekkel csak tagságunkon keresztül, s kölcsönös egyetértéssel tartunk kapcsolatot;

— egyetemi működésünket folyamatosan a többi társadalmi szervezet lehetőségei szerint alakítjuk (anyagi kondíciók), s tagsági bevételekből igyekszünk fedezni;

— a későbbiekben a törvényes lehetőségek betartásával, politikai-mozgalmi eszközökkel veszünk részt az egyetem életében.

A változások kapcsán azonban szükségesnek tartjuk annak leszögezését, hogy a strukturális kötöttségeken belül mi eddig is a *politikai eszközöket, megegyező munkát* részesítettük előnyben az adminisztratív lépések helyett.

Kellő toleranciával igyekeztük kezelni a hallgatói és oktatói öntevékenységet. Megvalósulhatott fórumainkon a nézetek szabad kinyilvánítása és vitája, s az utóbbi 10 évben senki ellen nem indítottunk sem pártfegyelmit, sem politikai kritikai hadjáratot „más" (netán „ellenzékies") nézetei miatt. Szerintünk a pártszervezet fórumai egyben az egyetemi demokratizmust is szolgálták, elősegítették az információ áramlását, a vélemények felszínre kerülését és szakmai műhelymunkaként is szolgáltak.

Természetes, hogy a struktúrát nem tudtuk szétfeszíteni, és közben hibákat is követtünk el. Fő törekvésünk azonban mindvégig az volt, hogy az *alkotó politikai és szakmai munka* feltételeit igyekezzünk megteremteni és megvédeni.

A politizáló párt konkrét feladatait és szervezeti-működési rendjét és formáit, az új funkciókat — majd a jövőben tudjuk konkrétabban meghatározni.

A tervezett állásfoglalásunkból kitűnik, hogy: egyetemen kívül — egyetemek közötti — és egyetemen belüli dimenziókban kell gondolkodnunk: egyedüli lehetőségünk a politikai-mozgalmi meggyőző munka és a *párttagok cselekvő részvétele és példája lehet.*

Köszönetet mondunk mindazoknak, akik közös munkánkban részt vettek.

PÁRT-VÉGREHAJTÓBIZOTTSÁG

Javaslat a pártértekezlet ügyrendjére és választási rendjére

Az egyetem minden MSZMP tagja szavazati joggal vehet részt a pártértekezleten, mivel az alapszervezetek jelentős része feleslegesnek tartotta külön küldöttek választását. A határozatok tehát akkor érvényesek, ha a jelenlévő és szavazó MSZMP-tagok többsége elfogadja azt.

Javasoljuk, hogy a hozzászólások időtartama maximum *10 perc* legyen, de másodszor is lehessen 1 perces reagálást tenni.

A pb további javaslata szerint a választott pb-tagokat és a pb-titkárát egyetemi pártszavazással választjuk meg. Ha azonban a pártértekezlet is lényegében egy összegyetemi taggyűlés, akkor az ott jelenlévők egyben meg is választhatják vezető tisztségviselőiket. A pártértekezleten kerül sor a kongresszusi küldöttünk és a budapesti pártértekezlet küldöttének megválasztására. (1-1 fő, a kongresszusi küldött egyben a budapesti pártértekezlet küldötte is).

A jelölőbizottság az alapszervezetek delegáltjaiból alakult meg, tagjai:

általános kar I. Bárányné Szabadkai Éva,
általános kar II. Valcsiscák Imre a bizottság vezetője,
általános kar III. Békési Gábor,
ipari kar Bor Irén — Róth Józsefné
kereskedelmi kar Mádi Csaba,
Nyelvi Intézet Horváth Istvánné,
gazdasági igazg. Merczel Pál.

Javaslatuk június 19-én a pb hirdetőtáblájára kerül és eljut minden alapszervezethez. A jelölőlistát a pártértekezlet fogadja el nyílt szavazással. A listára való felkerüléshez a szavazatok 51%-a szükséges. Jelölhető az egyetem bármely MSZMP tagja. A listára a jelöltek ABC sorrendben kerüljenek fel.

Megválasztott az, aki az érvényes szavaztok 51%-át megkapta. Ha nincs elegendő szavazat, vagy szavazategyenlőség van, akkor új szavazást kell tartani, a legtöbb szavazatot kapott jelölttel (jelöltekkel.)

A pártértekezlet június 22-én 8.30 órakor kezdődik a III. em. 3001. sz. teremben.

Ebédszünet 12.30—13.30-ig.

A pártértekelzet napirendje:

1. Ügyrendi kérdések, a pártértekezlet tisztségviselőinek megválasztása.
2. Beszámoló és a politikai program megvitatása és elfogadása
3. Választás.

A tulajdonviszonyokról

A Sztálin nélküli sztálinizmus reformja

Beszélgetés Szabó Katalinnal

— Ön is részt vett annak az albizottságnak a munkájában, amelyik az MSZMP KB részére a tulajdonreformról készített előterjesztést. Kérem beszéljen erről.

— A pártértekezlet létrehozott egy bizottságot — élére *Pozsgay Imrét* választva — hogy vizsgálja meg az 1975-ös pártprogramot és amennyiben szükséges, akkor módosításokra, illetve új program kidolgozására tegyen javaslatot. Ez a bizottság rögtön albizottságokra oszlott, összesen négyre. Elsőként — mint az közismert — a *Berend T. Iván* vezette történelmi albizottság készítette el tanulmányát „Történelmi utunk” címen. A mi bizottságunk — a *Csáki Csaba* vezetésével megalakult második albizottság. Résztvevői a KB tagjai — mint például *Burgert Róbert, Gyuricza László* és *Dudla József* — mellettük szakértői team dolgozott a háttéranyagok elkészítésén. E szakértői gárda részint oktatókból és kutatókból *(Chikán Attila Dobák Miklós, Asztalos László György és Gedeon Péter)*, részint az államigazgatásban dolgozókból *(Bokros Lajos* és *Bod Péter Ákos)* állt össze, a munka koordinálásával engem bíztak meg. A névsorból is érzékelheti, hogy viszonylag fiatal, bátor és újító szándékú szakemberek vettek részt a munkában. Szerencsére nem érzékeltünk semmilyen előzetes „elvárást” vagy korlátot munkánkban. Tehát csak a közgazdász lelkiismeretünkre hallgattunk.

— Milyen munkamódszerrel dolgoztak?

— Felosztottuk a témaköröket, és mindenki leírta a saját témájában a véleményét, e résztanulmányokat megvitattuk, s azokat végül én próbáltam egységes anyaggá érlelni. Iteratív eljárással — öt-hat menetben — több anyag készült. Az egyik — amely a mi szempontunkból — végterméknek tekinthető — a Társadalmi Szemle különszámában jelent meg. Ebből lényegében egy új gazdaságkép bontható ki, és az is kiderült, hogy — legalábbis a mi véleményünk szerint — mi lehet a hosszú távon követendő gazdasági stratégia.

— Mi lesz a sorsa a tanulmánynak?

— Most nyilvánosságra került és nyilván vitatni is fogják a megállapításainkat. Majd újabb iterációk eredményeként kialakul az az „anyag”, amit ősszel

a pártkongresszus elé terjesztenek.

Itt meg kell jegyeznem, hogy volt egy meglepő nyilatkozata *Grósz Károlynak*, aki azt mondta, hogy a Pozsgay-féle bizottság dolgozik, de egyelőre még a múltnál tartanak, és a jövőről nincs semmilyen elképzelés. Ez egy kicsit megdöbbentett, mert a mi tanulmányunk kizárólag a jövővel foglalkozik. A rövid bevezető fejezet után rögtön rátérünk arra, hogy mit kell tenni a jövőben, vagyis programszerűen fogalmaztuk meg a teendőket.

Szó sincs múltba révedésről, sőt, expressis verbis megfogalmazódik: a múltra csak azért kell kitérni, mert a problémák onnan származnak. Itt vitába szállnék egy általánosan elterjedt véleménnyel is, miszerint a közgazdászok ragyogóan ismerik a diagnózist, de fogalmuk sincs a terápiáról. Ez már csak azért sem igaz, mert ha valaki tisztán látja a helyzetet és a zsákutcákat, akkor abból már részben adódik a terápia is. Ha például azt mondom, hogy a központosított tervgazdaság működésképtelen, akkor ez azt jelenti, hogy ezt sürgősen abba kell hagyni. Ez már a terápia része, tudniillik az, hogy abbahagyjuk. Ez persze nem „végleges gyógyulás”, csak a terápia sebészeti fázisa. De ki állíthatja, hogy ez nem terápikus elem? Az is nyilvánvaló, hogy ebből a piacgazdaság alternatívája következik — miután a modern korban csak két működő rendszert ismerünk. Tehát azt mondhatjuk, hogy a diagnózis, a bajok feltárásának szerkezete a terápiát is meghatározza. Ez fordítva is igaz, ha például azt mondom, hogy a tervgazdálkodás elméletileg helyes út, akkor ebből az következik, hogy meg kell őriznem és legfeljebb javításáról, kozmetikai kezeléséről lehet szó.

— Bár egyetértek az ön filozófiai megjegyzéseivel, mégis arra kérném, hogy explicit módon fogalmazza meg a koncepciójukat a gazdasági rendszerről és a belőle való kilépés lehetőségéről!

— Azt állítjuk, hogy az úgynevezett sztálini modell pre-, illetve posztsztálini is. Bizonyos „végzetek” már a marxizmusból következnek, majd a leninizmus is hozzáteszi ehhez a magáét, persze a legnagyobb rész Sztáliné. A bajok fő oka a szocializmus sztálini „kivitelezésében” rejlik. Ugyanakkor ide kívánkozik *Kéri László* egyik megjegyzése, miszerint igaza lehetett *Gerő Ernőnek*, amikor *Sztálin* halála kapcsán azt mondotta: „Sztálin elvtárs

meghalt,

de műve örökké élni fog.”

Mi is éppen ettől tartunk. Tehát véleményünk szerint ma Sztálin nélküli sztálinizmusról beszélhetünk. Ebben a kérdésben vitánk van *Ormos Máriával*, aki azt állítja, hogy a kádárizmus nem sztálinizmus, hanem egy sokkal oldottabb berendezkedés volt. Az én meglátásom az, hogy a gazdasági alapelveket, a berendezkedés alappilléreit tekintve — minden formai eltérés ellenére — nincs valódi különbség.

— Érdekes, amit mond, mert a köztudatban az él, hogy a Kádár-rendszer éppen gazdaságilag távolodott el a sztálinizmustól.

— Igen, de ezek az eltávolodások részben periférikusak maradtak, részben a felszínt, a mozgásformákat módosították, ám a lényeget nem érintették. Nagyon jó, hogy volt háztáji gazdaság, de ettől még az államosított nagyvállalatok működése nem változott meg. Visszatérve az eredeti kérdésre, azt kell mondanom, hogy a javaslatunk irányultsága közelebb áll az alternatív szervezetek egy részének álláspontjához, mint a húsz évvel ezelőtti önmagunkhoz, vagy pedig a mai MSZMP-ben még jelentős szerepet játszó hagyományos felfogáshoz. A szabaddemokraták például a magánvállalkozásra esküsznek, de mi is azt mondjuk, hogy a gazdaság tetemes részét a kisvállalkozásnak kell kitenni. Szakítunk tehát azzal a korábbi MSZMP-állásfoglalással, hogy szükség van a kisvállalkozásokra, de maradjanak csak a periférián.

— Ez azt jelenti, hogy hegemón szerepet szánnak a kisvállalkozásnak?

— Én inkább úgy fogalmaznék, hogy ebben az országban a vállalkozások különféle típusainak mennyiségi korlátozásoktól mentes, szabad kibontakozására van szükség. Ez gyakorlatilag persze azt is jelenti, hogy a gazdaság statisztikailag túlnyomó része kisvállalkozás. Azért nem szerencsés ezt hegemón szerepnek nevezni, mert egy nemzetközileg is aktív nagyvállalat kis családi vállalkozások ezreinek a sorsát határozza meg. Vagyis a statisztikai fölény és a meghatározó szerep nem azonos.

— Milyen új tulajdonformák merülnek fel az albizottság vitáiban?

— Itt két mozzanatot érdemes megemlíteni, az egyik a különféle bérleti megoldások, a másik a tulajdonosi háló nagy súlya a programban. A bérletet sokan nem tekintik tulajdonformának, mi mégis azt gondoljuk, hogy ide tartozik, ugyanis a bérlők a tulajdonosi jogosítványok tetemes részét ragadhatják magukhoz. Széles körben alkalmazható megoldás lehet például a mezőgazdaságban, de ipari nagyvállalatok elosztó hálózata is működhet bérleti rendszerben. A tulajdonosi háló azt jelenti, hogy egy tulajdoni egység — például egy részvénytársaság — mögött számos, különféle funkciójú, de egyaránt többkevesebb tulajdonosi jogosítvánnyal rendelkező személy, intézmény áll. Ezt szembeállíthatjuk a személyes tulajdon — személytelen tulajdon hamis dilemmájával, tehát azzal a jelszóval, hogy

tulajdonos kerestetik

vagyis, hogy most valakiket vagy valakit hivatalból tulajdonossá kellene kikiáltanunk. Bár a személyes felelősség, a személyes tulajdon túlhangsúlyozásának okai érthetőek, mégis látni kell, hogy a modern világban nem a hagyományos privát tulajdon a meghatározó — sokkal inkább jellemzőek az úgynevezett vegyes tulajdonosi konglomerátumok, a kis magántulajdon és a kollektív nagytulajdon összekapcsolódásai.

— Sokan aggódva teszik fel a kérdést, hogy vajon a külföldi tulajdon térnyerése nem jelenti-e az ország kiárusítását?

— A külföldi működő tőke számomra nem elsősorban kiárusítást jelent, hanem termelési kultúrát, nemzetközi kapcsolatokat, új ipari eljárásokat és még hosszan folytathatnám a sort. Természetesen lehet és kell is fékeket beépíteni, de ezeket nem a tulajdoni koncepciónak kell tartalmazni.

— Ezt a programot az MSZMP megbízásából készítették. Joggal kérdezhetik az emberek, hogy vajon hová lett a szocializmus?

— Hasonló megrázkódtatást élünk át, mint a német szociáldemokrácia a bad-godesberg-i fordulat idején. Egy pártnak, ha hatalmon akar maradni, akkor fel kell ismernie történelmi helyzetét és amennyiben szükséges, radikálisan szakítani kell a múltjával. Azt is lehet mondani, hogy javaslataink közel állnak a szociáldemokrácia eszmerendszeréhez. A kifejezetten csak a privátra, az egyénire építő tulajdonkoncepciókkal szemben mi összekapcsoltuk az egyéni felelősséget, egyéni gazdálkodást, a magántulajdont a kollektív formákkal. Külföldi tapasztalatok alapján is állíthatjuk: nincs olyan dilemma, hogy vagy magántulajdon vagy kollektív tulajdon. A fejlett gazdaságokban ezek együtt, sőt összefonódva léteznek. Másrészt személyes meggyőződésem, hogy a gazdasági racionalitás és a szociális érzékenység sem mond ellent egymásnak. Állandóan ezek álkonfliktusára hivatkoznak. Részleges, lokális szociális érdekek persze szembe kerülhetnek a racionális gazdasági szempontokkal. Társadalmi szinten azonban csak egy racionálisan működő gazdaság teremthet alapot a szociális kérdések megoldására. Tehát ami racionális, az végső soron szociális is és megfordítva, a gazdasági irracionalitás semmilyen módon nem javítja a szociális kérdés megoldásának esélyeit.

Végezetül szeretném elmondani, hogy a magyarországi reformerek hatvannyolc óta rendszeresen figyelmen kívül hagyják a közvéleményt, elhanyagolják az emberek lelkét, nem veszik figyelembe, hogy a „legigazabb”, legracionálisabb program is komoly lelki válságot idézhet elő az emberekben, és ezáltal jelentékeny ellenállást válthat ki, ha az ellenkezőjét állítja, mint amiben eddig hittek. Természetesen ilyen esetben nem az igazságból kell engedni, hanem az érvelést kell erősíteni. Olyan módon és olyan szavakkal kell közelférkőzni az emberekhez, amelyeket megértenek és amelyekkel meg lehet őket nyerni.

— Köszönöm a beszélgetést.

— fj —

Vadregény és társadalomelmélet

TEK-tábor

Minden érdeklődő számára nyitva áll a Társadalomelméleti Kollégium nyári tábora augusztus 13-a (vasárnap) és 25-e (péntek) között Baján, a volt KISZ-táborban. A programban a folyamatos tanulókörök és az előadások mellett természetesen a jó hangulatot szolgáló kirándulások („A tanyákon túl, a puszta mélyén/ Áll magányos, dőlt kéményű csárda ...”) élménybeszámolók (Washington, D.C., Görögország, Kiskunmajsa), vetélkedő és táncház is szerepelnek.

A körök témái (és vezetői): Szervezett kapitalizmus — társadalomkritikai elméletek (Szigeti Péter), Politikai rendszer, politikai elméletek (Márkus Péter), Bevezetés a marxi társadalomelméletbe (Szalai Zoltán), A tőke (Vigh László), Pénzelmélet (Czabán László) A marxi társadalomelmélet alapkategóriái (Banyár József—Durucskó Mihály), Globális kihívás (Andor László—Papp István).

Az eladóadások tervezett időpontjai, alanyai és tárgyai: 14-én: Kállai R. Gábor: Válság és etika a mai magyar társadalomban; 15-én: Szabó András György: A tulajdon; 16-án: Morva Tamás: A harmadik világ országainak költségvetése; 17-én: S. Horváth Jenő: A szocializmus(-kép-) zavarai; 18-án: Forgács Imre: A neokonzervativizmus és a mai magyarországi változások; 21-én: Gidai Erzsébet—Lóránt Károly: Alternatívák és prognózisok a gazdaságpolitikában; 22-én: Vigvári András: A magyar gazdaságpolitika a 70-es években; 23-án: Hild Márta: „Érték — önök kérték”.

Bővebb információt (a programokról, költségekről, elhelyezésről stb.-ről) Banyár Józseftől (Ráday utcai kollégium 602. szoba) szerezhettek. Lakcím ellenében részletes, nyomtatott meghívót is küldünk.

jöjjeTEK!

Hol a Duna?

Gondolatok egy évfolyamtalálkozóról

35 éves évfolyamtalálkozó volt április 29-én. A szervezőbizottság a meghívót és — a memóriagyengülésre számítva — a névkitűzőt is megküldte. Így a megszólítás nem okozott gondot, akkor, amikor emlékezünk az 1950—1954-ig elszaladó évekre.

Nagyanyám hiába akart lebeszélni az érettségi vizsga után arról, hogy a Közgazdaság-tudományi Egyetemre jelentkezzek, állandóan azt hangsúlyozva, hogy menjél fiam orvosnak, mert az „kutyapista” rendszerben is orvos marad. Nem hallgattam rá. Később tapasztaltam, hogy nagyanyám megbarátkozott az elhatározásommal, amikor a balmazújvárosi faluvégi nádfedeles, petróleumlámpás házban rendszeresen hazavittem a fővárosból a kilós csomagolású zsírt, így mérsékeltem a kötelező beszolgáltatás okozta zsírhiányt.

Először a felvételi elbeszélgetésre utaztam Budapestre. A Nyugati pályaudvaron a rendőrtől megkérdeztem, hogy hol van a Szerb utca, a Közgazdaság-tudományi Egyetem épülete. Elmagyarázta, hogy üljek fel a 49-es villamosra és a Duna-partnál szálljak le arról. Megkérdeztem, hogy hol a Duna? A rendőr rám nézett és tekintetéből megértettem, hogy a türelemnek is van határa. A Dunát, az egyetemet megtaláltam. Felvettek. Önmagamat viszont nehezebben találtam meg. Sokat segített az átállásban az a körülmény, hogy akkor d i v a t v o l t a t a n u l á s. A tanulás, a munka szeretetét, a szülői házból vittem magammal, szüleim hangyaszorgalma végigkísért egyetemi éveim alatt. Az igaz, hogy az idegen szavakkal először nem bántam olyan könnyen, mint néhány évfolyamtársam, de a szorgalom megszüntette a kezdeti hátrányokat. Az erkölcsi értékeket nem az akkor is meglévő „mocsár”, hanem azok a hallgatók alakították ki, akik nagyobb tudásra vágytak. A sikeres vizsgákkal nemcsak ismereteimet kívántam gyarapítani, hanem szüleimnek is örömet akartam szerezni.

Az előadásokat, szemináriumokat rendszeresen látogattuk. *Nagy Tamás, Pach Zsigmond Pál, Huszár Géza, Markos György, Berei Andor* előadásait nagy érdeklődéssel hallgattuk. Huszár Géza a matematikaórákon igazolta, hogy a humor és a komoly munka jól megfér egymás mellett. Pach Zsigmond Pál minden előadás végén összekötötte a témát a következő foglalkozás gondolataival. Nagy Tamás is jó logikai felépítéssel tette érdekessé előadásait. Markos György a gazdaságföldrajzot sok élettapasztalattal fűszerezte. Sorolhatnám tovább a szemináriumvezetők lelkiismeretes munkáját is.

Az ötvenes évek hideg színeit ellensúlyozták a hétköznapok apró csínytevései, a magyar labdarúgás és egyéb sportágak szép eredményei. A menzán oly sokat fogyasztott tonhal egyhangú ízét az Astória büfében elfogyasztott 75 filléres bablevessel próbáltuk ellensúlyozni. Ösztöndíjfizetéskor még azt is megengedhettük magunknak, hogy néhány alkalommal a Mátyás pincében szórakozzunk és hallgassuk Toki-Horváth híres cigányzenekarát. Az ösztöndíjat sokszor kiegészítette az otthonról levélben küldött 20 Ft, amit édesanyám helyezett a borítékba.

Harmincöt év eltelte után, boldogsággal, feszültséggel vártuk a szép találkozót. Boldogsággal, mert gondolatban újraélhettük az egyetemi éveket, feszültséggel, mert jó néhány évfolyamtársunknak csak az emlékét idézhetjük fel.

Dr. Takács Imre, a hajdúszoboszlói Közgazdasági Szakközépiskola igazgatóhelyettese.

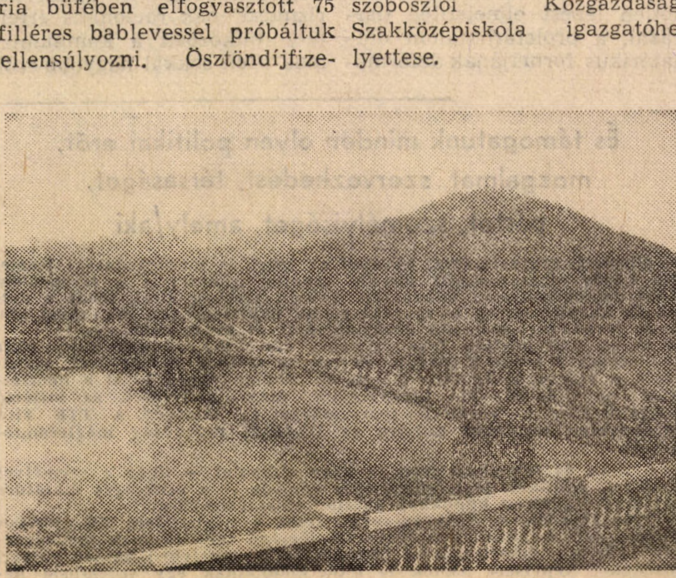

HALÁSZ GYULA:

A lehetőségek leragadása avagy egy pluralista vers

KI SZEMET VET
ÖKLÖT ARAT

Mert már megváltozott az étrend
KEDVES VENDÉGEINK!
bár a felszolgálás még mindig
KITŰNŐ! s ugyanaz ....
De a szabad székeket
továbbra is
KÉRJÜK SZABADON HAGYNI!
A foglaltakra már így is nagy
a túúúúúljelentkezés
Végül is
a mosogatólegényekre is szükség van.
Na és így egymásközt
elmondhatom
A tüzet a kémény felől is
m e g l e h e t k ö z e l í t e n i.
Na persze van némi s
za
ba
d
esé
S
ÉSS ?!
A DOLGOK rendje időnként
a fonák VISSZÁJA
s már máris a helyén van
MINDEN.
Szóval ....azért kívül

T Á G A S A B B !

Lenin-szobor kontra VIT?

A Közgazdász május 18-i számában közöltük a Széchenyi István Szakkollégiumnak az idén Észak-Koreában tartandó VIT-részvételére vonatkozó kifogásait tartalmazó állásfoglalását. Egyetemünk egy másik diákszervezete, az Economix diákszövetkezeti csoportja ugyanakkor Pesti Imre (a Kereskedelmi és Vendéglátóipari Főiskola végzős hallgatója) személyében *képviselteti magát a rendezvényen.* Az Universitas vezetőségét kérdeztük meg tehát: mi a véleményük a szakkollégium állásfoglalásáról, illetve *miért kívánnak részt venni a Világ Ifjúsági Találkozón?*

Válaszként megtudtuk; az Universitas egyetért azzal, hogy tarthatatlan az az állapot, miszerint 31 ifjúsági szervezet évente mindössze 4,5 millió forint felett rendelkezhet a MISZOT-pályázat révén. De az esetlegesen elnyerhető néhány százezer forint is több a semminél. *Az Universitas osztja a Széchenyi véleményét abban is, hogy takarékos küldöttség kell, hogy képviselje hazánkat Észak-Koreában.* Azonban úgy véli, hogy *a magyar ifjúság gondjait nem a VIT-ről felszabaduló összeggel kell megoldani.* A magyar delegáció tervezett 26 millió forintos költsége jelentéktelen tételnek számít a probléma súlyához képest.

Az Universitas *demagógiának tartja* a Széchenyi Szakkollégium azon megállapítását, mely *„megkérdőjelezi a delegációban részt vevő szervezetek őszinteségét az ifjúság gondjai megoldásának szándékában”.* Ezzel szemben úgy véli, hogy *a diákszervezeteket* nem egy fórumon való részvételük vagy távolmaradásuk, hanem *folyamatos tetteik alapján kell megítélni.*

Az Universitas a MISZOT teljes jogú tagjaként kapott egy helyet a delegációban. Gazdálkodó szervezet lévén egyébként az államnak az egy főre eső utazási költség többszörösét fizette már be. A diákszövetkezeti csoport úgy tartja, hogy *az ország demokratikus átalakulása nem járhat azzal, hogy elszigeteljük magunkat a külső világtól.* Mostanában amúgy is nagy szükség van a hazai események bemutatására. Ezen kapcsolatok kiépítésére pedig a legjobb eszköz a különböző konferenciákon, fórumokon való részvétel. Régi fórumokat is fel lehet használni új eszmék képviseletére. S bár az Universitas nem politikai szervezet, mégis komolyan veszi a VIT elnevezését. A rendezvényt nem is tartja másnak, mint amit a neve takar, vagyis a világ ifjúsági találkozójának.

Az Universitas azért is képviselteti magát Koreában, mert *a VIT jó alkalmat kínál arra, hogy mind Keletre, mind Nyugatra fontos információk jussanak el a magyar diákvállalkozásokról,* illetve az ezeket körülvevő társadalmi-gazdasági körülményekről. Az Universitas *tehát elutasítja a passzív-reprezentatív részvételt,* komoly feladattal bízza meg küldöttét; s reméli, hogy e találkozó is elősegíti a különböző diákszervezetek közötti együttműködést, a diákok cseréjét. Egyúttal sajnálja, hogy néhány szervezet nem él a rendezvény adta lehetőségekkel.

Az Universitas egyébként érdeklődéssel várja, hogy a Széchenyi Szakkollégium mikor tiltakozik — ahogy ezt a tv-híradóból megtudhattuk — a Dózsa György úti Lenin-szobor felújítására szánt 16 millió forintos terv ellen...

R.

Zeusz is nektek teremtette...

Utazzatok Görögországba! Mert jó. Aki még nem volt Délen, nem is tudja elképzelni, mennyire közvetlenek tudnak lenni az emberek egymáshoz és hozzátok.

Mert olcsó. Kettőnknek két hét *mindennel* együtt (vízum, utazás, itthoni vásárlások, a kinti élet, specialitások megkóstolása, belépők, ajándékok, itthon a fényképek előhívása...) *összesen* 6500—6500 forintunkba került. Ennek csak egy része volt valuta, a tavaly 438 forintos vízumot forintban fizettük.

És a tenger.

Görögországot Zeusz is nektek teremtette.

Ahhoz próbálunk segítséget nyújtani cikkünkkel, hogy költségeiteket minimalizálni tudjátok anélkül, hogy bármiben is hiányt szenvednétek, vagy valami érdekeset, finomat, jót megtagadnátok magatoktól.

Menjetek augusztus végén,

sokkal kisebb a hőség. A turisták is kevesebben vannak. És még így is, a melegtől és az utazástól a lányok életfolyamatai eltolódhatnak pár nappal: ilyenkor nem kell megijedni: nem veszélyes.

Vegyetek mindenféle diákigazolványt. A „szocialista” a vonatjegyekhez jó, a „kapitalista” ára pedig két görög múzeum belépőjével megtérül. *Vásároljatok be tartós élelmiszert.* Megéri Magyarországról vinni az élelmiszerkészlet azon részét, amely az út során a mellékétkezések (és néhány főétkezés) kenyéren és folyadékon kívüli részét megoldja. Jusson pénz vacsorázni. A vonatútra sok szendvicset és pár liter üdítőt vigyetek, hogy kitartson Görögországig. Görögországból visszafelé vásároljatok be mindent az útra, mert Bulgáriában minden „nyemo”.

A legbiztosabb pénz a dollár. Nem mintha a többit nem váltanák át a bankokban, drachmára, de a dollárt — igaz, a hivatalos alatt — elfogadják drachma helyett is, ha éppen kifogytatok belőle.

Utazzatok Szófia felé. Nehogy Interrailt vegyetek: mint írtuk, egy Interrail árából ketten voltunk két hétig Görögországban. A vonatközlekedés az egész országban balkáni. Ami már nagy szó; rosszabb, mint nálunk.

Szófiától 15 dollár Thesszalonikiig a jegy, 15 leva Kulatáig (ez a határ), General Todorovig viszont csak 3,30 leva (ez a határállomás előtti megálló Bulgáriában). Érdemes tehát Generál Todorovig jegyet venni, ott 50 forinttal vagy két szappannal megvesztegetni a kalauzt, és ha nem menne valamilyen csoda következtében, azt az öt kilométert stoppal megtenni a határig (bár elég ritka a forgalom a határ felé). Mivel a határon a lengyeleket egyenként megvizsgálják, 3 és fél—négy órán keresztül kell állni. Még ha vonattal is mentek a határig, érdemes leszállni, átmenni a közúti határátkelőn (magyarokat szeretik, kb. 5 perc alatt átjuttok), és megpróbálni stoppolni, hátha megy valaki közvetlenül Szalonikibe. Ha nem, a vonat indulása előtt 7 dollárért megvehetitek a jegyet.

Vigyázzatok főleg utazás közben, elég

gyakoriak a lopások.

Tőlünk két alkalommal is próbáltak lopni (például éjszaka, belülről zárt fülkét nyitottak ki álkulccsal). Egy keletnémet pártól mindent elloptak Bulgáriában, ami mozdítható volt. Görögországban napközben a kempingben őrizetlenül hagyott csomagjainkhoz nem nyúlt senki.

Bulgáriában a „taposós WC” dívik, Görögországban angol is, taposós is van mindenhol. Levát vagy itthon vegyetek, vagy kint, de forintot vigyetek, mert a dollárárfolyam pocsék. Kemény cikknek a szappan és a cigi számít. Az első bolgár szó, amit megtanul az ember, a „nyemo”, ami kb. annyit jelent, hogy „nincsen”.

A görög emberek csodálatosak. Közép-európai szemmel nézve valószínűtlenül közvetlenek. Az országban kizárólag stoppal érdemes utazni több okból is: 1. ahhoz nagyon rosszul kell kinéznetek, hogy az országban bárhol maximum fél órán belül ne vegyenek fel benneteket (az átlag 10-15 perc lehet). 2. Olcsó. (Reggel 7 és 8 között a városi közlekedés is ingyenes.) Mivel a vonathálózat ritka, rossz és drága, az alternatíva a stophoz képest a távolsági busz lenne, de nem éri meg, mivel 3. kizárólag stoppolás közben kerülhettek közvetlen kapcsolatba a „bennszülöttekkel”. Teljesen általános például, hogy szendvicsre, doboz üdítőre, sörre meghívnak, meghívnak magukhoz, éjszakai szállást ajánlanak.

Stop alatt angolul lehet beszélgetni, *valamennyire* a görögök jó része tud angolul. Jellemző, hogy nem nyugati, hanem görög zenét hallgatnak vezetés közben. Egyikük tükrök közé (amit szállított) nagy nehézségek árán berakta hátizsákjainkat, kis

ajándékokat adott.

Másikuk egész rakományát átrendezte, hogy beférjünk, a harmadik meghívott ebédelni minket, és kb. 2000 forintnyit ránk költött... Ilyen emberek.

A magyarokat ismerik, ha Hungaryról nem is ugrik be elsőre, honnan jöttünk, Budapestről vagy Détáriról rögtön. Szívesen politizálnak, általában Papandreu-hívek, de több igazi kommunistahitű van, mint nálunk, és nem egy anarchistával is találkoztunk ezekbe az alapkategóriákba ők osztják magukat).

A kempingekbe érdemes valamilyen módszerrel

fizetés nélkül behatolni.

Ez napi kb. 400 forint megtakarítást jelent és ehhez nem kell túl sokat tenni. Először is fel kell deríteni a terepet. Néha elég pl. csak annyi, hogy nem a főbejáraton, hanem a tenger felől mentek be.

Naponta érdemes két embernek egy kenyeret egy nagy kólát, 1 vizet, 1 félliteres tejet az alapköltségek közé számolni, hiszen a folyadékveszteség óriási. A másfél literes kóla, vagy bármely üdítő 70 forint; a másfél literes víz (az utcai hűtőgépek aljára nyúljatok le, jéggéfagyott vízért: középtávon megéri) 20 forint; a félliteres dobozos tej 30 forint; a nagyon finom dobozos kakaó 35 forint; az egyharmad literes dobozos üdítők 25 forintosak; fél kiló kenyér húsz forint. Nyilvános csap vagy kút kevés van, de ahol van, ott nem fertőz.

Nyitvatartás: vasárnap általában minden zárva van; néhány múzeum hétfőn, vagy szerdán. Enni viszont (vendéglőben, utcán) mindig lehet. Vacsorára, ebédre ebből a pénzből kb. két naponta nyílik lehetőség. Vacsorát van, ahol 250 forintért is kihozhattok, egyszer-egyszer azonban érdemes ötszáz forintot is áldozni. A specialitásokat nem lehet kihagyni.

Vásárolni bármit is, főleg

ruhát Thesszalonikiben

érdemes, mellékutcákban. Az Atheni Plaka (a piacnegyed) drágább. A szigeteken minden drágább a harmadával, még a víz is.

Ahová két hét alatt el lehet menni sietség nélkül: egy tengerparti üdülőhely (lehet Platamonas fövenyes partjával, Frank várával, bazársorával és a Tempevölgyi forrással). Athén, Korinthosz (csodálatos romváros; előtte szinte el sem lehet képzelni, hogy romok ennyit jelenthetnek, feltéve, ha rendelkeztek *útikönyvvel,* ami leírja, mi micsoda is volt), Epidéurosz, Mükené, Delphoi (ennél szebb táj és kilátás nincs sehol), Meteorák (a kolostorokkal) és egy sziget, mondjuk Szkiathosz, ahol béreljetek robogót, pár napig maradjatok ott, ha még van időtök.

Reméljük, nektek is felejthetetlen élmény lesz. Jó utazást kíván:

Lauritz Dóra és Mazsa Péter

Egy szocialista platformjavaslat alapvonalai

(Erősen rövidítve)

A szocializmus a több formációból álló kommunista korszak első társadalmi-gazdasági alakulata, amelynek felépítése nagy feladat és hosszantartó folyamat. Ez kezdődött el 1917-ben a Szovjetunióban és 1948—49-ben hazánkban, az első időkben szükségképpen centralizált állami és szövetkezeti tulajdon dominanciájával, tervgazdasággal, a munkásosztály vezette néphatalom diktatórikus formájával, amelyet túlhajtott, eltorzított a Lenin halála után győztes sztálini „baloldali” frakció. A torzítások Sztálin halála után enyhültek, de kiépült rendszere mindmáig megmaradt.

Közben a szocializmus építésének első korszaka lezárulóban van, új, magasabb szakaszba való átmenete van kialakuloban, amit a korábbi torzulások különösen fékeznek. Döntően ezzel kapcsolatosak a több szocialista országban egyidejűleg jelentkező válságok és az abból kivezető utat kereső reformok.

Az új szakaszra való átmenet minden valószínűség szerint hosszú ellentmondásos folyamat lesz, többféle úton és módon valósítható meg, ezért szükségképpen különböző irányú és méretű reformok lehetségesek, sőt szükségszerűek. Nem egyszerűen konzervatívok és reformerek állnak szemben és különböznek egymástól a párton belül, hanem különböző reformerek is. Mi is egy sajátos szocialista reformplatform alapkereteit kíséreljük meg felvázolni, melynek most itt — terjedelmi okok miatt — csak a befejező részét adhatjuk közre.

Szakítunk a szocialista konzervativizmus, centralizmus minden megnyilvánulásának azzal a szemléleti gyökerével, amely

— nem különbözteti meg a szocializmus preklasszikus és klasszikus szakaszát, s ezért felépítése feladatának nagyságával valójában nincs tisztában és a fejlett szocializmus felépítésének alaptalan dekralálásához vezetett;

— a társadalom alapját a gazdaságival azonosítva a termelés formális szocialista társadalmiságát az állami és szövetkezeti tulajdon dominanciáját megteremtve, a szocializmus, nem pedig csupán a preszocializmus bázisának tekintette, elsiette az árutermelés kiküszöbölését, a tervgazdálkodás totális kiépítését;

— termeléselméleti ökonomusával súlyosan gátolta a tudományos-technikai forradalomban kibontakozó új típusú termelőerő-elemek jelentőségének felismerését, ami a „hagyományos” termelőerők extenzív fejlesztésének, valamint a modern katonai technika terén nagy eredményeknek a túlértékeléséhez vezetett;

— anyagi (fizikai) formájával azonosítva a munkát, az osztályt szerves vagy szervetlen értelmisége nélkül fogja fel (vulgáris osztályfogalom), vagy a tudomány közvetlen termelőerővé válására hivatkozva ma már a szellemi munkát és ezzel az értelmiséget tartja a termelés és a politikai vezetés döntő tényezőjének. Az egyik a szellemi munka leértékelésében, a másik a munkásosztály vezető szerepének elvitatásában, mindkettő a még meglevő és újraképződő osztályok létezésének tagadásában vétkes;

— a termelés formális szocialista társadalmasításának eredményei alapján *lebecsülve* az állami és szövetkezeti tulajdon különbségének, a háztáji és a közöstől független kistermelés jelentőségét, az osztályok újrakeletkezésének lehetőségét, *túlértékelve* az osztályok elhalásának, a társadalom szociális egyneműségének mértékét, *elhanyagolva* a tudományos-technikai forradalommal kialakulóban lévő új típusú munkásság problematikáját, a proletárdiktatúrának „össznépi” állammal való felválthatóságára, s a keletkezésében osztálygyökerű pártnak a nemzet pártjává történő átalakulására következtet utat nyitva az osztálysemleges jogállamiság eszméjének terjedéséhez, az ennek megfelelő gyakorlat kifejlődéséhez, a munkásosztály és szövetségesei hatalomvesztéséhez, kettős hatalom kialakulásához;

— a nagy osztályütközetek lezajlása után az osztályok elhalásának mértékét képtelen volt úgy értékelni, mint amely lehetővé, sőt szükségessé teszi a proletárhatalom diktatórikus formájából demokratikus formájába való átmenetet, képtelen volt ezt az elkerülhetetlen lépést elméletileg tisztázni, a proletárhatalom diktatórikus formájának deformációjával nyiltan és következetesen leszámolni, ehelyett a volt és újrakeletkező középosztály szellemi-politikai örököseinek, illetve kifejezőinek kisebb-nagyobb csoportjaival vagy személyiségeivel kötött elvtelen kompromisszumok útjára sodródott;

— a „szocialista nemzeti egység” mélységét, a néphatalom s a párt vezető szerepének szilárdságát túl-, a tőkés társadalom ránk gyakorolt komplex hatását pedig lebecsülve, az elméleti munkát elhanyagolva, fékezte a marxizmus—leninizmus tényleges hegemóniájának kialakulását, s ezzel elősegítette marxizáló, népi-nemzeti, keresztény, polgári liberális eszmék, ideológiák elterjedését, eszmei zűrzavar keletkezését, a párt önálló szellemi arculatának elvesztését;

— a „szovjetizált marxizmusban”, a „maoizmusban”, az „eurokommunizmusban” nem a szocializmus regionális formái szükségszerű kialakulásának — ha nem is torzulásmentes — tükröződését látja, frakciós logikával szakadássá mélyítette a különbségeket és akadályozza ma is a tetszhalott Kommunista Internacionálé égetően szükséges feltámadását a differenciált egység formájában (Togliatti „policentrizmusá”-nak racionális értelme) miközben a kommunizmus ellen sokkal nagyobb erők szövetkeznek, mint annak idején a pápa, Metternich és a cár volt;

— a szovjet—jugoszláv, szovjet—kínai szakításban, 1956-ban, a kínai kulturális forradalomban, 1968-ban, 1980/81-ben, a szovjet peresztrojkában, az 1989-es kínai eseményekben nem a tőkés világ gazdasági túlsúlyának körülményei között létező prekiaszszikus szocializmus ellentmondásainak felfakadását, regionális formái elkerülhetetlen kialakulási folyamatának megnyilvánulását, esetenként a klasszikus fejlettségi fokra lépés kényszerű gyorsításának kifejeződését látja, annak a folyamatnak drámai, egyéni, tragédiákkal és tragikus nemzeti elemekkel is teli csomópontjait, amelyben egyszerre vannak jelen a torzulásokkal és a szocializmussal való békés vagy nem békés leszámolásnak az erői, de végső soron felülkerekedik az a mozgás, amelyben a munkásság és szövetségesei, hatalmuk megszemélyesítőivel együtt, eleinte inkább csak ösztönösen, megszabadulnak a régi társadalomban kialakult rossz tulajdonságaiktól és képessé teszik magukat arra, hogy magukkal együtt társadalmukat vitathatatlanul önkormányozzák, vezetőiket kézben tartsák, az ellenforradalmi kísérleteket saját erővel leküzdjék, országok önálló szocialista életképességét kifejlesszék;

— a kizsákmányoláson alapuló közös magántulajdonnal sem számolva a „nyers kommunizmust” pedig félreismerve, ezzel először a preklasszikus szocializmusnak az ázsiai termelési móddal és az államkapitalizmussal való rokonítása következett be, majd a „nyers kommunizmussal való azonosítása, végül preszocializmussá, „nem szerves fejlődésből” kinövő, „zsákutcás” modernizációs kísérletté történő minősítésbe torkollott;

— az osztályellentétek kiélezésére és elvtelen kompromisszumokra való hajlandóságával legyengült bürokratizmusával és perspektívavesztésével, egyoldalúságával és színvonaltalanságával kihívta maga ellen az ‚újbaloldali” és hagyományos konzervatív áramlatokat (az előbbi „új forradalmat” hirdet, az utóbbi a modernizált kapitalizmushoz való visszatérés), beletaktikázta magát egy pártszakadással és a munkásegység felbomlásával fenyegető helyzetbe stb., s mindez a szocializmus elért fokának konzerváiásához, részleges vagy teljes feladásának küszöbéig juttatott egyes társadalmi csoportokat, országokat arról, amikor az elért fok gazdasági potenciálja következtében katonailag is biztosítottá vált.

És támogatunk minden olyan politikai erőt, mozgalmat, szervezkedést, társaságot, pártot, személyiséget, amely/aki

— elismeri, szorgalmazza, követeli az ipari és mezőgazdasági termelés közös elhatározással történő tudatos irányítását a társadalom által demokratikusan ellenőrzött tervező szervek által, tehát a dolgozók köztulajdonosi tervgazdaságának létbiztonságot, munkával arányos jövedelmet biztosító dominanciáját és továbbfejlesztését;

— ennek alárendelten lehetségesnek, elkerülhetetlennek vagy akár szükségesnek tartja a magán- és vegyes szektor létrehozását, létesítését, a piacgazdaság fejlesztését, de mindenképpen küzd a nemzetközi nagytőkétől való függőségünk megszüntetéséért, az infláció megállításáért a korszerű iparszerkezet és minőség, a TTF által megköveteit termelési kultúra és általános művelttség megteremtésével;

— nyiltan és következetesen le akar számolni — akár a személyes erkölcsi, politikai, jogi felelősségre vonásig — a szükséges diktatúra nevében elkövetett bűnökkel, hatalmi visszaélésekkel;

— lehetségesnek és szükségesnek tartja a néphatalom diktatórikus formájának demokratikus formával történő felváltásának megkezdését, akár a többpártrendszer formájában is, amelyben haladó polgári értékeket képviselő pártok is integrálódhatnak egy szocialista demokratikus néphatalom gyakorlásába;

— védik és egyesítik a nemzeti és európai demokratikus hagyományokat, a munkásmozgalom nemzeti, internacionalista értékeit, és ennek alapján lehetségesnek, sőt szükségesnek tartják volt magyar középosztály önkritikus politikai, szellemi örököseivel való nemzetépítő együttműködést, a Szovjetunióval szövetséges kelet-közép-európai népek gazdasági-politikai-szellemi közösségének kialakitását — összeegyezteti az osztályok, nemzetek, társadalmi rendszerek érdekeinek érvényesítését, az emberiség fennmaradásában való közös érdekeltségével, természeti létalapjának védelmével, nemzetek és rendszerek békés, a haladást szolgáló kapcsolatainak fejlesztésével;

— mindezek szellemében támogatja az alkotmány megújítását, az átalakítási és párttörvényt, a jogállam kiépítését, az oktatás reformját, a tudomány szabadságát, a szellemtelen progmatizmus leküzdését;

— és úgy látja, elérkezett a pillanat, amikor dönteni kell; az egyszer már felszámolt kapitalizmus modernizált változatához való visszatérésért vagy a szocializmus szocialista megformálásáért hozzunk-e áldozatot?

Azok, akik egykor a cselédházak, az alvég, a külvárosok ítéletét végrehajtották, a feudal-kapitalista világon és még élnek, leszármazottak, akik nem tagadják meg apáik hitét, csak bűneit, nem csalják meg reményeiket, hanem csak megtisztítják az illúzióktól, mindazok, akik a szocialista forradalom első nemzedékének szellemi politikai örökösei — és sohasem a történelemből „kiszakadt” béresek, marxizmusát képviselték, vagy a munkásmozgalomhoz csatlakozott neofiták mániákus osztályharcosságát — ma is a szocializmus építése mellett döntenek, de valóban magasabb színvonalon.

Gondi József—Mihály Albert

„Szeretnénk földönjárók maradni"

Az elmúlt bő fél évben keveset lehetett olvasni lapunkban a Széchenyi István Szakkollégiumról. Aki azonban a diákok körében is mozog, sok valódi eseményről és sok pletykáról is értesült. Hol tart most, közel két és fél évvel „egyoldalú kikiáltása" után a kollégium? — kérdeztük B. Kiss Tamás igazgatótól.

— A Közgáz Társadalomtudományi Klub aktivistái 1986 őszén határozták el, hogy a Rajk László és a többi szakkollégium nyomdokain haladva szakkollégiumot hoznak létre. 1987 februárjában 30 taggal megalakultnak tekintettük a szakkollégiumot, amelyet az egyetemvezetés 1988 márciusában — némi fáziskéséssel — ismert el. A mostani végzések és felvételik után 71 tagunk lesz. Persze nemcsak létszámunk állt be az igazi szakkollégiumi létszámra, hanem működésünk minden eleme. A Rajk Szakkollégium vezetésében — nem minden alap nélküli — aggodalom élt annak idején, hogy évenkénti 40—50 jelentkezőjük, amelyből mintegy 20-at vehettek fel évente, megoszlik majd a két, részben hasonló profilú szakkollégium között. Nos, mindkét említett szakkollégiumnak évi 40—50 jelentkezője van, tehát — a TEK-kel együtt — még

a „reformévfolyamnak" is közel negyede jelentkezik szakkollégiumba.

— Ez azt is jelenti, hogy a reformtananyag nem veszi el a szakkollégiumok létének alapját. Igaz?

— Én mindenesetre úgy gondolom, hogy a szakkollégiumok lényege (és az egyetemi reform lényege) nem elsősorban a tananyag tartalmában van, ami persze fontos, hanem a kiscsoportos, 3—7 fős, szinte tutor rendszerű munkában, közösségben, a nyitott életformában, az öntevékenységben, amelyet a mégoly jó tanterv sem tud biztosítani. Hiszen az egyetem a legkorszerűbb tananyagok esetén is alapvetően tömegoktatási intézmény. Más kérdés, hogy jelenleg az egyetem nem is a legkorszerűbb — többek közt szervezeti rendszerében, oktatói karának lényegi változatlanságában, gazdasági menedzselésének, korszerű adminisztrációjának hiányában.

— A Széchenyi is bevezeti az „angol college" rendszert, mint a Rajk? Tehát azt, hogy saját fizetett tanári kar tartja a kiscsoportos foglalkozásokat?

— Döntésünk: igen. De ilyen hangzatos elnevezés, mint „college-rendszer", fel sem merült. Arról van szó, többek között, hogy egyszerűen *nonszensz*, hogy kurzusvezetőink lényegében ingyen tanítanaknevelnek. (De az is, hogy például az igazgató bruttó 1000 forintot kap havonta.) Nem kell mondanom, hogy ez még az egyetem oktatóinak, dolgozóinak alacsony fokú anyagi, erkölcsi „elismerését" is messze alulmúlja. És persze mindenekelőtt arról van szó, hogy diákságunkban megérett a még profibb, még rendszeresebb szakmai, tudományos munka igénye, több, kisebb csoportokkal dolgozó, nevesebb kurzusvezető segítségével. Az igény nem teljesen új, hiszen idén tagjaink 5 egyetemi és 4 országos első díjat nyertek a TDK-n. Úgy gondoljuk, hogy a kurzusvezetőktől még komolyabb munkát kell kérnünk és ez ingyen már nem várható.

— A saját fizetett tanári karral a szakkollégium szinte független lesz az egyetemtől. Nem?

— A diákönkormányzatba ma sem lehetséges kívülről és adminisztratív eszközökkel beavatkozni. Másrészt a kollégium ma is nagyobbrészt nem az egyetemtől kapja a működéséhez minimálisan szükséges pénzt, eszközöket, és ebből is egyenesen következik, hogy közvetlenül nem függhet az egyetemtől. Ha az egyetem továbbra sem törődik a szakkollégiummal, nem lesz befolyása rá. És fordítva! Amikor a Művelődési Minisztérium az egyetemen keresztül számottevő pénzt ajánlott fel a kollégiumi nyelvoktatásra, ugrásszerűen megnőtt nálunk a szervezett nyelvtanulás. Visszatérve a reformtananyag kapcsán elmondottakra: ha az egyetemvezetés úgy gondolja, hogy a tananyagreform mellett is fontos a szakkollégiumok oktató, nevelő szerepe, akkor

ne csak a reform finanszírozására hozzon létre konstrukciókat,

hanem a szakkollégiumi működés minimális infrastruktúráját is finanszírozza meg. Erre még csak egészen kezdeti lépések történtek. Ha ennyire nem finanszírozza a szakkollégiumokat, nyilván sokadrangú kérdés számára, hogy az egyetemhez is kapcsolódjanak.

— Nem lesz-e a szakkollégium „rideg intézmény" a spontán baráti, szakmai közösségből?

— Ez így egy kicsit hamis szembeállítás. Nemcsak azért, mert 70 ember már elvileg sem lehet spontán baráti közösség, hanem azért is, mert egy ilyen létszámú és ilyen szerteágazó tevékenységet folytató szervezet, amelynek szakszerű, demokratikus döntésmechanizmusa van s mondjuk jó félmilliós nagyságrendű éves pénzforgalma, eleve nem spontán közösség, hanem már csak jogi, pénzügyi okokból is egészséges bürokráciát igényel. E szükséges bürokráciát ma is precízen, szakszerűen (és társadalmi munkában) működtetjük. Másrészt azonban átléptünk-átlépünk egy rubikont, amikor például a középiskolában és az egyetemen döbbenetes módon egyaránt kapacitásgondokkal küzdő nyelvoktatás mellett nálunk már ma is külön nyelvtanárokat fizetünk diákjaink képzettsége érdekében.

Ez a „fizetőrendszer" tagságunkban mégis jogos aggodalmakat is kivált. Ezért megegyeztünk abban, hogy miközben az új rendszer a szakmai munka, a tudás értékét bontakoztatja ki a korábbinál jobban, ugyanakkor még több közösségteremtő, a szolidaritás érzését erősítő formát, intézményt, rendezvényt valósítunk meg. Jobban szeretnénk csinálni a jövőben a Széchenyi napot, az alakulási évfordulót, a határokon túli magyarsággal való széles körű kapcsolatrendszerünket, a klubot stb. A felvételiken továbbra is a szakmai alkalmasságon kívül közösségi, emberi értelemben,

általánosan érzékeny embereket szeretnénk felvenni.

— És továbbra is politizáltok?

— Igen, de a politizálás nem csupán az MTI-nek küldözgetett követelésekben és programok gyártásában merül ki, mint ahogy néha ma tűnik. Amilyen konferenciákat szervezünk, ahogy a kisebbségeket segítjük, amilyen országos akciók rendezésében veszünk részt (például Szárszó '88 tábor), az is politizálás. Politizálni csak szakmai megalapozottsággal érdemes, s e megalapozottságra a szakkollégiumban nagy az esély.

Végül is igen nagy számú TDK-, Skála- és egyéb díjat, eredményt nyertünk el, de úgy érzem, nem erről vagyunk „híresek" az érdeklődő diákok körében. Szeretnénk továbbra is az igényes szakmai munka mellett *földönjárók*, emberléptékűek maradni, nyitott rendezvényeket szervezni (a tavalyi '56-os konferenciánkhoz hasonlóaktól és a Közgáz Társadalomtudományi Klub ismert programjaitól kezdve az elsősöknek szánt rendezvényeinkig), s intézmény létünk ellenére egy *és* több közösségként létezni, a közéletben nem elefántcsonttoronyként megjelenni továbbra sem.

K. S.

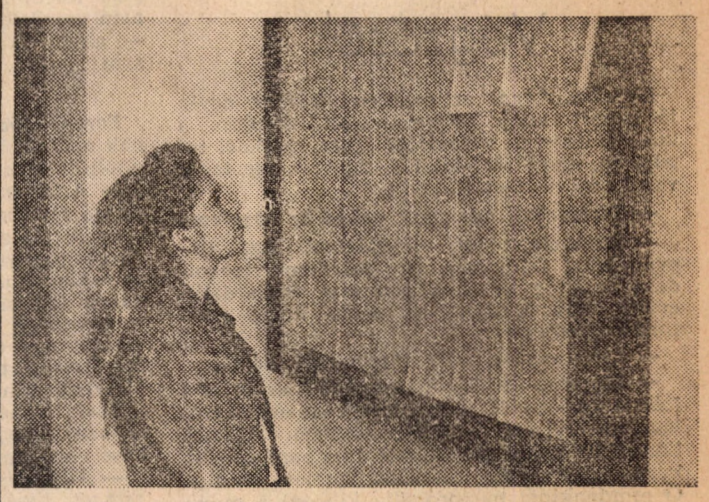

Egy bélástól még nem lesz gyereke az embernek

A marxizmus nem párttitkár

Beszélgetés folytonosságról és fordulatról

Szalai Zoltán 1986-ban végzett egyetemünkön, pénzügyszakon. Két évig a társadalomelméleti kollégium titkára, utána két évig seniora volt. A Műszaki Egyetemen tanít politikai gazdaságtant. Javaslatára az interjú mottójául választjuk Eörsi Istvánnak (SZDSZ) az új Fórumban megjelent nyilatkozatából azt az idézetet, mely így szól: mostanában divat a marxizmust, a marxista filozófiát leváltani, mint valami párttitkárt; különösen a volt marxisták körében virul ez a tendencia. Párttitkárok jöhetnekmehetnek, de például az a kérdés, hogy az ellentmondás magukban a dolgokban rejlik-e vagy sem, nem függ az aktuálpolitika állásától. (U. F. VI. 2. 15. o.)

Hogy ne kelljen visszamennünk Ádámig és Éváig (vagy akár csak Marxig és Engelsig), beszélgetésünket — ahogy azt manapság szokás — mi is a tavaly májusi személyi változásoknál kezdjük.

— Zoli, milyen lényeges változások történtek a kollégiumban azóta, hogy egy évvel ezelőtt igazgatóvá választottunk?

— Sok változás történt, de kifejezetten kollektív gondolkodás, útkeresés, szervezés eredményeként. Szeptemberben programfüzetben adtuk ki az első félév tervét, amelyben az elsőévesek számára a Tőke-olvasó körök mellett más témákat (demokráciaelméletek, Magyarország 1945 utáni története, a globális kihívás) is meghirdettünk. Novemberben vitát szerveztünk a Rajk Szakkollégiummal. A szocializmus mint modernizációs alternatíva címmel. Tavasszal három szám is megjelent új elméleti folyóiratunkból a *Fordulatból*. A korábbiakat messze meghaladta részvételünk (és számos helyezésünk) a TDK-konferencián. Változott a felvétel módja is: beszélgetésre hívtuk a jelentkezőket, és nemcsak azokat, akik a körökre jártak. Így most 21 új taggal gyarapodunk.

— E változásokban kimutathatók-e a környezeti (országos és egyetemi) folyamatok hatásai, kihívásai?

— Igen. Arról van szó, hogy az új és folyton változó körülmények között még érthetőbbé, világosabbá kell tenni, hogy mit képviselünk. Ne lehessen félreérteni vagy félremagyarázni, amit csinálunk; jobb, ha mi magunk nyilvánulunk meg. Másrészt pedig ahogy mások egyre kevésbé foglalkoznak a marxi hagyományokkal, nekünk annál inkább ezt kell tennünk...

— ... vagyis nincs változás az alapállásban.

— Nincs. A kérdés nem az, hogy mit képviseljünk, hanem az, hogy hogyan. Képletesen fogalmazva: véleményem szerint a marxizmus a mostanában tapasztalható jelentős cserearányromlást elsősorban hitelrontás miatt szenvedi el, s így nekünk jobb menedzsmenttel és jobb kivitellel, de lényegében ugyanabból az alapanyagból kell dolgoznunk, és a lehetőségektől függően esetenként rá kell mutatnunk mások tisztességtelen hasznára. Ráadásul a hivatalos és az egyetemi tudománypolitika manapság inkább beszűkül, kivonul egy sor nemzetközileg is fontos területről, így tudományos szempontból nekünk egyre nagyobb tér nyílik.

— Mondanál erre néhány példát?

— Ilyenek a gazdaságtörténet egyes fejezetei, a gazdaságpolitika vagy a világgazdaságtan alapvető kérdései, de akár az egész értékelméletről is elmondhatjuk ezt. E területeken rohamosan bővülnek lehetőségeink a további fejlődésre, és a más irányzatokkal való polemizálásra is.

— Jelenti-e ez egyben azt is, hogy politikailag aktivizálódik a kollégium?

— Nem. Tanuló kollégium akarunk maradni, kollektívan, szervezetileg nem politizálunk (azon túl persze, hogy ma már mindennek, a kollégium puszta létezésének is van politikai vonatkozása). Az, hogy egyénileg ki politizál és ki nem, az itt magánügy, olyannyira, hogy én is csak pár emberről tudom, hogy milyen szervezetben, mozgalomban vesz részt.

— És az egyetemi politika? Hogyan viszonyulunk a folyamatban lévő képzéskorszerűsítéshez?

— Az a tapasztalatom, hogy mi az átlagnál komolyabban vesszük az egyetemi önkormányzatokat. Az új HT-ban két tagunk is van. A képzéskorszerűsítés során mindig hozzászóltunk az új tananyagokhoz, átalakításokhoz (már amikor lehetővé tették). Most pedig napirenden van, hogy köreinket elfogadtassuk a többivel egyenrangú alternatív tárgyként.

— Ez azt is jelenti, hogy fizetni fogunk a körvezetőknek, és úgymond szabadegyetem vagy college irányába fejlődik a TEK?

— Nem, erre sem szándék, sem forrás nincs. Köreinket és előadásainkat felkészült oktatók és kutatók tartják, akik önként jönnek hozzánk, és ugyanázt mondják és ugyanúgy tudásuk legjavát adják díjazás nélkül, mintha fizetnénk nekik ezer forintokat. Valószínűleg maguk zárkóznának el egy ilyen gondolattól!

— Kikről van szó? Mondjál néhány nevet!

— Főleg a Közgáz, a Műegyetem, és a Kertészeti Egyetem társadalomtudományi tanszékeinek fiatal oktatói, illetve a Társadalomtudományi és a Párttörténeti Intézet, valamint a Szakszervezetek Gazdaság- és Társadalomkutató Intézetének munkatársai. A körök többségét a végzett kollégisták vezetik. Ősztől először tart kört nálunk *Vígvári András* és *Gedeon Péter*, viszszatér *Hild Márta* és *Szigeti Péter*. Természetesen visszavárjuk az olyan — különböző okoknál fogva — ideiglenesen távollevőket is, mint *Rozsnyai Ervin, Tütő László, Gervai Pál*, és mások. Gyakori előadóink között említhetem *Krausz Tamást, Földes Györgyöt, Wiener Györgyöt* vagy *Székely Gábort.*

— Tekinthetjük mindezek alapján egy baloldali szellemi műhelynek a TEK-et?

— Igen, de nem olyan értelemben, ahogy az utóbbi évtizedekben baloldali kormányzásról beszéltek Magyarországon. Sohasem vállaltunk közösséget — ahogy ma mondani szokás — a hatalommal, sohasem azonosultunk a hivatalos ideológiai irányvonallal, ma pedig már végképp nyilvánvaló, hogy valójában mi vagyunk az alternatívok.

— A számból vetted ki a szót! Köszönöm.

Andor László

Meggyógyul-e az infúziós beteg?

Rendszeresen hírt adunk az immár hároméves Támpont tevékenységéről. Most az újság szerkesztőit, *Mitró Katalint* (III. évf. pénzügy) és *Csuti Lászlót* (III. évf. pénzügy) kerestük meg, hogy értékeljék az elmúlt félévet, illetve mondják el a Támpont jövőbeni terveit.

— A mostani „szezon" kicsit halványabbnak bizonyult a többihez képest...

M. K.:

A Támpontot *Kurucz Péter* találta ki; létrejöttével az ő álma-rögeszméje valósult meg. Azóta elvégezte az egyetemet; és sajnos nemigen tudtuk továbbfejleszteni az ötletét, mintegy az ő találmányát visszük tovább. Ráadásul úgy vélem, hogy a Támpont *sokat vesztett kezdeti lendületéből*, lelkesedéséből. A rovatok ugyanazok, de a sorokból *hiányzik a vidámság, a gondosság*. Pedig korábban minden apróságra oda tudtunk figyelni...

Cs. L.:

Bár most *elmaradtunk a saját magunk emelte színvonaltól*, és sokszor bizony csak kínlódtunk; én *mégis pozitívan értékelem* az elmúlt félévet. Mert hát például egy infúziós betegtől sem lehet elvárni, hogy mosolyogjon. Február elején fogalmunk sem volt még, hogy mi lesz a Támpont további sorsa; de azt azért tudtuk: nem szabad, hogy megszűnjön az újság. A puszta *létfenntartás sok energiát igényelt*, de végül is sikerült átvészelni ezt a válságos időszakot. Úgy *májusra már letisztult a koncepciónk is; ősszel tehát kezdődhet a tagtoborzás.*

— Ez rátok is fér, hiszen elég kevesen maradtatok.

Cs. L.:

Igen, mindössze heten vagyunk jelenleg. De bízunk abban, hogy sikerül egy népesebb stábot verbuválnunk. A közgazdaság kevésbé megfogható, mint például az orvostudomány, így *a közgázon több talán az úgynevezett „kallódó ember"* — azok, akik kizárásos alapon választották az egyetemet — mint a többi felsőoktatási intézményen. *Közülük sok a humán érdeklődésű* fiatal, *rájuk lehetne építeni a jövőben.* De hát éppen, hogy az ilyen típusú emberek nem azok, akik benyitnak az ajtón, és ömlik belőlük a szó. *Nekünk kell megkeresnünk őket.*

M. K.:

És természetesen az új elsősökre is igencsak számítunk.

— Mi lesz a régi, jó hírű Támpont Stúdióval?

M. K.:

Ha minden igaz, *jövőre adják át a régi klubhelyiséget.* Ez a stúdió programjához *olyan környezetet jelentene, amiről mindig is álmodtunk.* Úgy tervezzük, hogy a klubnak lenne egy *házigazda zenekara.* Minden héten ők, vagy meghívott vendégeik játszanának. A zenei bevezetés után pedig *aktuális közéleti témákról beszélgetések, neves előadókkal folytatott vitaestek, kulturális programok következnének.* Tehát a stúdió profilja a régihez fog hasonlítani, de *a rendezvények méreteikben jóval kisebbek lesznek.*

— Manapság egyre több alternatív program között választhatnak az emberek, akiknek talán csömörük is van a sok szenzációtól. Hogyan próbálják megállni a helyeteket ilyen helyzetben?

Cs. L.:

A stúdió nagy rendezvényei — például az Erdély — vagy a Cigány-est — annak idején az újdonság erejével hatottak, a témák szinte berobbantak a köztudatba. Most viszont már *ügyelnünk kell arra, nehogy „lerágott csontokat" kaparjunk elő.* Természetesen aktuális témák bőven szerepelnek majd a programban, de célunk elsősorban nem az, hogy szenzációs témákra vadászszunk; hanem *arra törekszünk, hogy a stúdió klubszerűen működjön.* Tehát oyan *mikrokörnyezetet szeretnénk kialakítani*, ahol az emberek főként nem azért érzik jól magukat, mert sok új információhoz jutottak: hanem azért mert beszélgettek. netán vitatkoztak adott témákról egymással — vagy egyszerűen csak azért, mert tetszik nekik a klub hangulata.

— Tehát valamelyest megváltozik a Támpont funkciója is.

M. K.:

Úgy érzem, a Támpont *létjogosultsága egyre növekszik.* A korábbiaknál mind több program áll a diákság rendelkezésére, és most más sorozatban jelennek meg érdekes cikkek az újságokban. Tehát *még inkább szükség van irányadásra*, „támpontra", hogy a diákok választását megkönnyítsük.

Cs. L.:

Ebben a világban, ahol sok minden felborult, értékközvetítő szerepe lehet a Támpontnak. Persze, nem kell valamilyen nagyon elvont dologra gondolnunk! Egyszerűen arról van szó, hogy *amit mi néhányan értékesnek tartunk, közreadjuk másoknak is.* És most már egyre optimistább vagyok, hiszen jelenleg sokkal többet jelent nekem — és úgy gondolom Katinak és a többieknek is — a Támpont, mint például egy éve.

M. K.:

Igen, erről van szó. Most már az dönti el a Támpont további sorsát, mennyire válik számunkra fontossá.

R. I.

A futószalag végén

Végzősök

Kerekes Ágnes az egyetemi közélet egyik jól ismert alakja. Többek között instruktor, a közlekedés szak vezetőségi tagja, iparkari tanácstag, majd 1987-től HT-tag volt, így tehát van mire visszaemlékeznie.

— *Elsősorban mit adott neked az egyetem?*

— Szemléletmódot, világnézetet. Azt, hogyan lehet felfedezni egy probléma megoldása során a kritikus pontokat. Szép diákéveket, sok barátot; és sajnos kevés igazi tanáregyéniséget.

— *Ezek szerint azért akadtak kivételek.*

— *Hegedüs Miklós* matematika- és *Udvari László* közlekedés távlati tervezése óráira emlékszem vissza a legszívesebben. Udvari Lászlótól főként emberekkel való bánásmódot, kapcsolatteremtési készséget lehetett tanulni. Ő mindenkiből megpróbálta kihozni a maximumot, partnerként kezelt bennünket, sohasem éreztette velünk a tudáskülönbséget. Még egy konkrét esetet említenék meg vele kapcsolatban. Tavaly szeptemberben került sor az első nagy GNV-ellenes tüntetésre, a Vörösmarty téren. Ezzel szinte egy időben volt vele szakszemináriumi óránk. Udvari tanár úr érezte rajtunk a feszültséget: azt, hogy többen szívesen elmennének a tüntetésre. És bár ő a vízlépcső megépítése mellett tette le a voksát: tárgyilagosan elmondta pro és kontra az érveket: azért, hogyha elmegyünk tüntetni, tudjuk, hogy miért tesszük.

Hegedüs Miklós pedig előadásain nemcsak a tantárgyát oktatta, hanem megpróbált bennünket az életre is nevelni: arra, hogy reálisabban lássuk a világot. Néha talán túlságosan szigorú volt, de talán ezzel is hozzá akart minket szoktatni a későbbi pofonok elviseléséhez.

— *Mégis, ahogy kivettem szavaidból, a tanárok felkészültségével, az órák szakmai színvonalával kapcsolatban több a negatív élményed, mint a kellemes emléked.*

— A tanárok többsége teljesen közömbös maradt számomra. A szemináriumok, az előadások futószalagon folytak. Ami viszont kifejezetten kellemetlen tapasztalatom volt, az a következő. Egy évig tanultunk számítástechnikát, és végül azt sem tudtam, hol kell bekapcsolni a számítógépet. Úgy érzem; nem bennem, hanem a szemináriumvezetőnkben volt a hiba, hiszen a 25 fős csoportból 13-ан nem kaptunk aláírást. Amit még kifejezetten kifogásolok: szerintem az informatika tárgyat ki kellene hagyni az oktatásból, a vizsga után úgyis elfelejti az ember az egész anyagot. Az egyetemi szakmai gyakorlatok jelenlegi formájának sincs sok értelme, hiszen a vállalatok nem foglalkoztatják érdemben a diákokat.

Egyébként nem tudtam még igazán lemérni, hogy szakmai szempontból mit adott az egyetem. Ez majd leendő munkahelyemen dől el.

— *Tudod már, hogy hol fogsz dolgozni?*

— Több lehetőség is adódik számomra, a nyár folyamán döntök véglegesen. Az egyetemen marketingblokkra jártam, az újonnan alakult Farmatrade vállalat közgazdasági osztályán kínáltak az érdeklődésemnek megfelelő piackutatói állást. Tulajdonképpen nekem kellene kidolgozni a vállalat hosszú távú marketingstratégiáját, tehát ez a feladat igen nagy kihívást jelent. Három nyelvvizsgám (orosz, cseh, spanyol) van, szeretek utazni és emberekkel foglalkozni; így lehet, hogy az idegenforgalomban helyezkedek majd el. A Volántoursnál vagy az Omnibusztoursnál is dolgozhatnék ki- és beutaztató refereseként; csak az a baj, hogy mindössze bruttó 5000 forint alapbérem lenne. A Közlekedési Minisztérium nemzetközi osztályán is kínáltak állást: ENSZ- és KGST-relációkban miniszteri és miniszterhelyettesi tájékoztatók, tárgyalások, egyezmények előkészítése lenne a feladatom. Az itteni ajánlat a következő: 6000 forint + nyelvpótlék, valamint BKV-bérlet.

Én ettől függetlenül egy vegyes vállalatnál szeretnék elhelyezkedni, ilyen jellegű munkahelyet keresek most éppen.

— *Lakásod már van?*

— Szüleimmel élek. Kiszámítottuk, ha havi 2000 forintot félreteszek és ha a lakásárak nem emelkednek — ami ugye nem valószínű —, akkor 90 éves koromban lesz önálló lakásom...

☆

Faragó József pályafutása igazi kuriózumnak számít. Szakváltoztatás, hét egyetemen eltöltött év után áll most az államvizsga előtt.

— *A tervgazdaság szakon nem sokáig folytattad tanulmányaidat. Mi volt a gond?*

— A matematika-statisztika szigorlat. Két év alatt összesen hatszor rúgott ki a Denkinger—Meszéna kettős. Hogy miért történt így, ennek két oka is van. Egyrészt egyáltalán nem vagyok gyakorlatorientált, a tárgy során viszont egy eljárásgyűjteményt kellett volna megtanulni, pontosabban bebiflázni; másrészt Meszéna stílusa nekem személy szerint nem tetszett. Tehát eleinte nem érdekelt különösebben a tárgy, aztán pedig hiába tanultam, késő volt, mert már megorroltak rám.

— *Végül is összesen háromszor ismételtél félévet. Egyszer két hiányzó aláírás, kétszer pedig a matematika-statisztika tárgy miatt. Hogyan folytathattad mégis tovább egyetemi tanulmányaidat?*

— Bármilyen hihetetlen, nem volt protekcióm. Beadtam egy kérvényt, hogy a pénzügy szakon tanulhassak tovább; itt aztán — miután letettem a különbözeti vizsgákat — mindenféle előítélet nélkül fogadtak. És ezután már különösebb zökkenők nélkül jártam végig az egyetemet.

— *Mindenkinek szüksége van sikerélményekre, te erre ugye a vizsgák során nemigen tehettél szert. Ezért is kezdtél különböző egyetemi közösségekben forgolódni?*

— Azért nem ilyen egyszerű a képlet. Elsős koromban azon kevesek közé tartoztam, akik egy hónapig minden órára bejártak. Aztán rájöttem, hogy gimnáziumi álmom — azt hittem, hogy a közgázon végre azt tanulhatom, ami érdekel — nem teljesült, hiszen az órák nagy részén egész egyszerűen nem történik semmi. Még középiskolásként SG-táborokba jártam, így később az egyetemen is beléptem az SG-be. Történelmet tanítottam több éven keresztül; tehát azt csináltam, amit szerettem. Emellett még elsőben összeálltunk néhányan és többek között Gramsci, Macchiavelli, Arisztotelész műveit elemezve klasszikus politikaelméleti műveltséget akartunk elsajátítani. És végre egy olyan közösségbe kerültem, ahol jól éreztem magam, a közös érdeklődés barátsággá vált.

Később a számítástechnika foglalkoztatott, főként Szegedi János személyének köszönhetően. Úgy egy-másfél évig számítástechnikus akartam lenni; de aztán úgy éreztem, akkor lehetnék jó szakember, ha a tárgyat napi hat-nyolc órán keresztül tanulmányozom, de ekkor egyben fennáll annak a veszélye is, hogy szakbarbárrá válok. Elkezdtem hát olvasni a fiatal Lukács szellemtudományi műveit; e témában kurzust is tartottam a Rádayban. Később pedig a buddhista filozófiai felfogás kezdett érdekelni, így a tavaly alakult Orientalisztikai Diákkör elnöke lettem.

— *Tehát az elhelyezkedéskor most már valamilyen társadalomtudományi-filozófiai jellegű munkára gondolsz?*

— Nem bírnám ki sokáig a hivatali munkát; ha már választani lehet, inkább szellemi szabadfoglalkozásúként élek a létminimumon. Tehát valamilyen szabad értelmiségi pályát képzelek el magamnak: nem az erkölcsömet, hanem az intellektusomat akarom eladni.

— *Eléggé elvont-elméleti emberként ismernek az egyetemen, akit nemigen érdekelnek a „világi hívságok". Ezt az is alátámasztja, hogy jelenleg munkásszálláson laksz.*

— Négyen vagyunk egy szobában. Lépcsőzetesen ébredünk. Két munkás kollégám ötkor, üzemmérnök hálótársam fél hétkor kel, én pedig fél nyolckor ébredek. A kérdésedre utalva csak annyit, hogy különösebben magas igényeim nincsenek. Korábban albérletben laktam, szüleimtől havonta kétezer forint támogatást kaptam, ehhez csupán néhány száz forintot kerestem hozzá. Félévismétlőként egyszer a Számalknál dolgoztam, az itt keresett 3500 forintot nem is igazán tudtam elkölteni. A ruházkodás, az utazás nem érdekel különösebben, viszont több ezer kötetes saját könyvtáram van.

— *Nem vagy egy karrierista alkat.*

— A dologban az a bökkenő, hogy a valóságos világ kínálta célok kisstílűnek tűnnek a számomra, az ideák világa viszont csupán fikció, illúzió. Ez persze nem jelenti azt, hogy semminek sem látom értelmét, hiszen hallhattad, elég sok mindennel foglalkoztam már az életemben. De teljes lényemmel egyetlen eszmerendszerrel vagy közösséggel sem tudok azonosulni. Sokszor úgy érzem, hogy igen; de aztán azonnal rájövök, hogy mégsem. Adott állapotomtól függően ugyanarról a dologról azt is tudom mondani, hogy fehér, de azt is, hogy fekete. Eléggé szkeptikus vagyok. Úgy érzem ugyanis, minden barátság két-három év után kifullad, és az ember elkezd új közösséget keresni. Sohasem tervezek tehát előre, mindig azt csinálom, ami érdekel; már csak azért is, mert bármikor elüthet egy villamos...

☆

Szalai Péter agrár szakon végez. Az ő egyetemi évei is igen mozgalmasan teltek el. Három évig instruktor, emellett a Széchenyi István Szakkollégium DB-titkára volt.

— *Mit jelentett számodra szakmailag az egyetem?*

— Összességében nem sokat. Az első és utolsó kiemelkedő tanáregyéniség, aki ténylegesen hatott rám, Hegedüs Miklós volt. O egyszerre volt jó szaktanár és kiváló pedagógus, rajta kívül mást nemigen tudnék kiemelni. Igaz, én az órák többségére nem is jártam be.

— *Az egyetemmel való elégedetlenségedet tükrözi az is, hogy halasztottál?*

— Igen, az utolsó félévet. Úgy éreztem; kell egy kis idő a szakirodalom tanulmányozására, tapasztalatszerzésre, hogy végre valamihez érthessek.

— *Az egyetemnek azonban vannak „járulékos szolgáltatásai" is. Ezeket te jól kihasználtad.*

— AIESEC-gyakornokként az NSZK-ban töltöttem néhány hónapot. Itt rájöttem, hogy az általános műveltséget nézve versenyképesek vagyunk. A praktikusság, a nyelvtudás, a határozottság tekintetében járnak sokkal előttünk a nyugat-európai diákok. De hát ahol egyértelműbbek a társadalmi irányok, mozgások, ott könnyebb határozottnak lenni.

A Széchenyi Szakkollégium révén pedig egyrészt igen sok társadalomtudományi jellegű ismerethez jutottam, másrészt pedig inspirációt kaptam arra, hogy értelmes dolgokban higgyek.

— *Egyetemi éveid alatt a KEN-nek egyik aktív résztvevője voltál.*

— Az utóbbi négy év KEN-győztes stábját a mi évfolyamunk adta. Ezek a közösségi élmények olyan töltést adtak nekem, mely még remélhetőleg sokáig megmarad bennem a későbbiekben is. Nem szabad elveszítenünk egymást, és beépülni a „lakás, család, munka" szentháromság diktálta taposómalomba — az egyetem elvégzése után sem.

— *Van már konkrét állásajánlatod?*

— A Hitelbank „Magyar Tudományért" elnevezésű 1,5 éves ösztöndíját pályáztam meg, a kutatói állás bázisszerve az Ipargazdasági Intézet.

— *S ha ez nem sikerül?*

— Akkor elmegyek öt évre dolgozni egy vállalathoz. Ez az idő remélhetőleg elegendő lesz ahhoz, hogy elég tapasztalatot és persze kapcsolatot szerezzek, hogy utána vállalkozásba kezdjek. A tisztázatlan felelősségi viszonyok miatt ugyanis nem sok perspektívát látok az állami szférában. Egészen más a helyzet, ha egy vállalatot a sajátjának érez az ember.

Soltész Tünde (áruforgalom) és *Herman Ágnes* (közlekedés) Nyíregyházán ugyanabba a gimnáziumba jártak, majd a közgázon — Szimonidesz Judittal együtt — négy éven keresztül, ha különböző kollégiumi szobákban is, de mindig együtt laktak. Ez az alapközösség tehát meghatározta egyetemi éveiket, de természetesen mindketten megtalálták máshol is a helyüket. Tünde SG- és HT-tag volt; Ágnes pedig elvégezte a szociológia másodszakot, emellett kollégiumi DB-tag is volt.

— *Melyik órákra, tárgyakra emlékeztek vissza a legszívesebben?*

S. T.: Igen sokat tanultam Bereczki Gáborné, Kertész Katalin, Kún László, Horn Anna vagy Marosi Zsuzsa keze alatt. Talán azért is az ő nevük jutott eszembe először, mert hetente nyolc órán keresztül tanultunk oroszul. Mikor fél évig Garai Katalin tanított minket, akkor a pg is nagyon megragadott. A nemrég elhunyt Kolacsek András vendéglátóipari blokkja is érdekes volt. Az áruforgalom szak szaktantárgyaival viszont teljesen nem voltam elégedett. A blokktárgyak színvonala adott tanártól függően is nagyon változó. A belker. gazdaságtan sok szempontból ugyanazt ragozza másképp, amit pg-ből már korábban már megtanultunk. A tankönyvek jó része sajnos elavult.

H. Á.: A szociológia tanszéken egészen más szemlélettel találkoztam, mint általában az egyetemen. Ez volt az a tanszék, ahová csak úgy be lehetett ugrani, amikor éppen arra járt az ember. Bárkit meg lehetett keresni problémáinkkal, a tanárok és diákok közötti viszonyra semmiféle feszélyezettség sem volt jellemző. A közvetlen légkör persze önmagában kevés lenne, de az oktatás színvonalára sem lehetett panasz. A sok jó tanár közül Bertalan László szociológiatörténeti órái jelentették számomra talán a legtöbbet. A tanár urat egymás között csak úgy hívtuk, hogy „a" Bertalan: ő nemcsak egy tárgyat tanított egyszerűen, hanem szemléletmódot is átadott nekünk, valami személyes vonzerő áradt belőle.

— *Most az egyetem elvégzése után hazamentek Szabolcsba?*

H. A.: Nekem egy szabolcsi tsz-szel volt szerződésem, de ezt egy év után felbontottam, és inkább visszafizettem a havi 1500 forintot. Családi kapcsolatok révén egy Kisvárda melletti tsz-től ismét kaptam egy lehetőséget. Itt havi bruttó 8000 forint — erre jött volna még a nyereségrészesedés és a háztáji —, két szoba összkomfortos szolgálati lakás volt az ajánlat. Tulajdonképpen a munkám is igen érdekesnek kínálkozott, végül mégis nemet mondtam. Egész egyszerűen azért, mert Kisvárdán gyakorlatilag semmiféle szórakozási lehetőség sincsen, összesen egy mozi és egy kultúrház áll a rendelkezésre. Talán, hogyha lett volna a városban egy uszoda, akkor visszamegyek Szabolcsba...

Tehát maradok Pesten, mégha albérletben is fogok élni. A Ferroglobusnál 7500 forint + nyelvpótlék lesz a bruttó alapfizetésem, de a vállalat emellett nettó 2000 forintot is ad albérleti segély címén. És évi 18 000 forintos juttatásra is számíthatok. A cég különböző építési akciókkal, jelentős kölcsönökkel megkönnyíti a lakáshoz jutást is. A vállalatnál egyelőre legalul kezdek, a főosztályom adatainak nyilvántartása, kartonozása lesz a dolgom. De az, hogy később hová kerülök, mi lesz a feladatom, az már csak tőlem függ.

S. T.: Az egyetemen 25 hónapon keresztül ösztöndíjat kaptam a Szabolcs-Szatmár Megyei Zöldérttől. Ez egy igen jól menő, nyereséges cégnek számít Nyíregyházán. Betanulási jelleggel az élelmezési osztályra kerülök, melynek nyugatnémet és szovjet exportkapcsolatai is vannak. A vállalatnál eddig maximális jóindulattal foglalkoztak velem, és különben is szerintem úgy etikus, hogy ledolgozom azt az időt, ameddig az ösztöndíjat kaptam. Az már más kérdés, hogy nagyon sok szál Budapesthez köt. És ha az ember kiszakad egy közösségből, egyedül már nehezen kezd újra kialakítani egy másik baráti kört. Ráadásul nekem igen komoly barátom van Budapesten. Ő most harmadéves, és ha végez, valószínűleg visszajövök a fővárosba. Ha a munkahely és a magánélet között kell választanom, én ez utóbbi mellett döntök...

Rózsa Iván

Hány embert kell még befalazni a szocializmus építményébe?

Félnek az öregemberek?

Kis rosszérzéssel, de együtt mosolyogtam 82 éves nagyapámmal, hallván, hogy 10-15-en voltak csak a követség előtt. Bár a város lakói úgy tettek, mintha nem tudnák, akkor néhány napja szükségállapot volt Pekingben. Ezért volt rossz érzésem: nekem a rendkívüli állapot, a katonai kormányzás a chilei stadionokat, a lengyel internálótáborokat, és az apámtól hallott '56-os hullaszállító teherautókat jelenti. „Nem fogják bántani azokat a fiúkat, csak ijesztgetnek az öregemberek, mert félnek. De tudják, hogy az unokák nélkül az egész nem ér semmit. „Az Úr csak próbára tette Ábrahámot, de nem engedte megölni fiát, Izsákot" — nyugtatgatott nagyapám.

Úgy látszik, az Úr mással volt elfoglalva azon az éjjelen. Hogy miért nem tudta megértetni nagyapám pekingi kortársaival ezeket a gondolatokat, nem tudom. Tán csak lehunyta egy pillanatra a szemét, s mikor az első puskalövésre, lánctalpak alatt szétrepedő koponya reccsenésére, részeg katonák kurjongatására, halálhörgésre újra felnyitotta, már késő volt. Nagyon késő.

Mondják, a katonák mindenre lőttek, ami mozgott. A sebesülteket elszállítani akarókra, fehérköpenyes orvosokra is. Egy filmrészlet jut eszembe, amelyben Budapest utcáin mentőautóból lövöldöznek egymásra honfitársaim. Mondják, a sebesült diákok vérükkel írták az utolsó feliratot: „Li Peng, sohasem találsz békét". Gyermekkori olvasmányélményeim jutnak eszembe, a spanyol polgárháborúról és a párizsi forradalmak barikádjairól. Petőfi egy főiskolás vizsgafilmről. Aztán látom a televízióban Li Penget, aki megköszöni a hadseregnek a „helytállást". A testvérgyilkosságot. A megfojtott diákokat, a biciklistől eltaposott öregembereket, a menekülés közben tarkón lőtt gyerekeket, a nép védelmére visszalövő katonák hulláit.

A „reform" és a „modernizálás" álarcát levéve a diktatúra ismét megmutatta valódi arcát: aki erőszakosan ragadja magához a hatalmat, képtelen lemondani az erőszakról. A nép pénzén fenntartott hadsereg újra és újra belegéppuskáz a több demokráciát, szabadságot követelő emberekbe. A hadseregben „politikai oktatás" néven nálunk is jól ismert demagóg uszítás, no meg némi kábítószer gyilkosokat csinál a nép katonaruhába bújtatott gyermekeiből: testvéreiket gyilkolták, őrült öregemberek elégedett mosolyától kísérve. „Megvédték a szocializmust." Lelőtték a leghangosabbakat, a szomszédokkal feljelentetik egymást, brutális kihallgatási módszerekkel kicsikarják a vallomást a letartóztatottakból... Aki figyelemmel kíséri a hasonló rendszerek történetét, annak nincsenek illúziói: kemény megtorlás következik, újabb mártírokkal, gulágokkal, recskekkel.

Hallgatom az amerikai és a magyar szakértők magyarázatát, s nem értem. Hány embert kell még befalazni a szocializmus építményébe — ezer és ezer Kőműves Kelemennét — míg végre sikerül az építőknek lerázniuk a hozzá nem értő pallérokat? Mikor kezdhetnek hozzá a világ jobb sorsra érdemes népei a demokrácia nevű palota építéséhez, amely vitákból, egyezségekből közösen elfogadott és éppen ezért mindenki által betartott szabályokból épül, amelyben mindenki megtalálja a neki megfelelő kényelmes lakosztályt?

Anyám március 15-i telefonhívása jut eszembe. Idegeibe, gondolataiba, álmaiba ivódott a félelem. „Ugye nem mégy oda, fiam?"

Mesélem nagyapámnak, hogy mi volt a kínai követség előtt. Pár ezren lehettünk. A kínai diákok énekét hallgattuk és a függöny mögül néhányan szomorúan integettek. Néha nagy volt a csend. Nagyapa a fejét ingatja. Ő sem érti.

Nándorfi Géza

KÖZGAZDASZ

A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem lapja.
Felelős szerkesztő: HALAY EDIT
Szerkesztőség: Budapest IX., Dimitrov tér 8. 1093
Telefon: 174-548
Kiadja a Hirlapkiadó Vállalat. Budapest VIII., Blaha Lujza tér 3.
Felelős kiadó: VÁGNER FERENC vezérigazgató
89—4847. Szikra Lapnyomda, Budapest
Felelős vezető: CSÖNDES ZOLTÁN vezérigazgató
ISSN 0230—7529